GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2009 m. birželio 30 d.[1]

Turinys

I — Įvadas . . . . . I - 9828

II — Teisinis pagrindas . . . . . I - 9828

Direktyva 77/91/EEB . . . . . I - 9828

Rekomendacija 77/534/EEB . . . . . I - 9829

Direktyva 79/279/EEB . . . . . I - 9831

Direktyva 2001/34/EB . . . . . I - 9831

Direktyva 2004/25/EB . . . . . I - 9832

III — Bylos aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai . . . . . I - 9834

IV — Procesas Teisingumo Teisme . . . . . I - 9836

V — Pagrindiniai šalių argumentai . . . . . I - 9837

VI — Teisinis vertinimas . . . . . I - 9842

A — Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumas . . . . . I - 9842

B — Pateiktų prejudicinių klausimų nagrinėjimas . . . . . I - 9843

1. Dėl pirmojo klausimo . . . . . I - 9843

a) Pirminės pastabos . . . . . I - 9843

b) Bendrieji teisės principai . . . . . I - 9844

i) Sąvoka . . . . . I - 9844

1 — Originalo kalba: vokiečių.

ii) Dėl akcininkų lygybės principo Bendrijos teisėje . . . . . I - 9847

— Taikytinų Bendrijos teisės nuostatų vertinimas . . . . . I - 9847

Pirminė teisė . . . . . I - 9847

Tarptautinės gairės . . . . . I - 9848

Bendrijos institucijų aktai . . . . . I - 9849

— Argumentai prieš šio principo priskyrimą bendriesiems teisės principams . . . . . I - 9850

Konstitucinio statuso trūkumas . . . . . I - 9850

Bendros nuomonės trūkumas doktrinoje . . . . . I - 9852

Absoliutaus pobūdžio nebuvimas . . . . . I - 9853

Aiškumo dėl teisinių pasekmių trūkumas . . . . . I - 9853

Draudimas apeiti teisės aktų leidėjo valią . . . . . I - 9854

Institucinės pusiausvyros išsaugojimas . . . . . I - 9855

Teisinio saugumo reikalavimai . . . . . I - 9857

c) Išvada . . . . . I - 9858

2. Dėl antrojo klausimo . . . . . I - 9859

3. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo . . . . . I - 9861

C — Išvados . . . . . I - 9861

VII — Išvada . . . . . I - 9863

I — Įvadas

1. Liuksemburgo *Cour de cassation* pateikė Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus, kuriais iš esmės siekiama nustatyti, ar iš įvairių Bendrijos institucijų priimtų aktų nuostatų bendrovių teisės srityje galima spręsti, kad Bendrijos teisėje egzistuoja bendrasis akcininkų lygybės principas, kuris saugo bendrovės smulkiuosius akcininkus ją įsigyjant kitai bendrovei, ir būtent tokiu būdu, kad jiems suteikiama teisė perleisti savo akcijas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir visiems kitiems akcininkams.

2. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant ginčą, kilusį tarp akcinės bendrovės *RTL Group* smulkiųjų akcininkų (toliau – ieškovai pagrindinėje byloje) ir pagal Belgijos teisę įsteigtos bendrovės *Groupe Bruxelles Lambert* (toliau – GBL), pagal Vokietijos teisę įsteigtos bendrovės *Bertelsmann AG* (toliau – *Bertelsmann*), akcinės bendrovės *RTL Group* bei šios bendrovės valdybos narių (toliau – atsakovai pagrindinėje byloje). Savo ieškiniu ieškovai pagrindinėje byloje prašo panaikinti GBL ir *Bertelsmann* sudarytą susitarimą, pagal kurį GBL jai priklausančią 30 % *RTL Group* kapitalo dalį perleido *Bertelsmann*, už tai gaudama 25 % *Bertelsmann* kapitalo dalies, arba pripažinti atsakovus pagrindinėje byloje solidariai atsakingus už ieškovų patirtą žalą ir priteisti iš jų žalos atlyginimą.

II — Teisinis pagrindas

Direktyva 77/91/EEB

3. Pagal Direktyvos 77/91/EEB[2] penktą konstatuojamąją dalį „atsižvelgiant į 54 straipsnio 3 dalies g punkte nurodytus tikslus, būtina, kad valstybių narių įstatymai, susiję su kapitalo didinimu ar mažinimu, užtikrintų, jog laikomasi principų, pagal kuriuos visi akcininkai, kurių padėtis yra tokia pati, turi vienodas teises, o kreditoriai, kurių reikalavimai buvo pareikšti prieš priimant sprendimą dėl kapitalo sumažinimo, apsaugoti, ir kad tokie principai būtų suderinti“.

4. Direktyvos 77/91/EEB 20 ir 42 straipsniuose nurodyta:

„20 straipsnis

1. Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti 19 straipsnio:

2 — 1976 m. gruodžio 13 d. Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (OL L 26, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 8).

<…>

d) akcijoms, įsigytoms vykdant teisines prievoles arba teismo sprendimą, kad būtų apsaugoti smulkūs akcininkai, ypač bendrovėms jungiantis, keičiant bendrovės veiklos sritį ar formą, perkeliant buveinę į užsienį ar pradėjus taikyti akcijų perleidimo apribojimus;

<…>

f) akcijoms, įsigytoms siekiant atlyginti žalą smulkiems akcininkams asocijuotose bendrovėse;

<…>

42 straipsnis

Įgyvendinant šią direktyvą, valstybių narių įstatymai užtikrina visų akcininkų, kurių padėtis yra vienoda, lygias teises“.

Rekomendacija 77/534/EEB

5. Remiantis Rekomendacijos 77/534/EEB[3] 6 punktu, „Komisija, pasikonsultavusi su suinteresuotomis šalimis, gali konstatuoti, kad tarp šių šalių yra platus susitarimas dėl kodekso principų“.

6. Šios rekomendacijos 11 punkte numatyta:

„*Bendrieji principai* yra esminės kodekso nuostatos ir ypač svarbūs.

Jie turi viršenybę detalių nuostatų, kurios iš jų kyla ir vien juos iliustruoja, atžvilgiu ir stipriai peržengia šių nuostatų ribas.

3 — 1977 m. liepos 25 d. Komisijos rekomendacija 77/534/EEB dėl Europos etikos kodekso dėl vertybinių popierių operacijų (OL L 212, p. 37).

<…>

C. *Trečiasis bendrasis principas yra susijęs su akcininkų lygybe*. Komisija, nepaisydama tam tikros kritikos, nusprendė, kad reikia išlaikyti vienodo požiūrio principą, jo taikymą pavaizduodama dviem papildomomis nuostatomis, kuriomis, be kita ko, akcentuojama konkreti viešumo pareiga.

Septynioliktoje papildomoje nuostatoje minimas vienodas akcininkų vertinimas kontrolės perleidimo atveju, tačiau pripažįstama, kad šių akcininkų apsauga gali būti įgyvendinta kitu būdu, kad būtų atsižvelgta į Vokietijoje egzistuojančią teisę, kuri riboja dominuojančio akcininko galias.

<…>“

7. Prie šios rekomendacijos pridėto Europos elgesio kodekso dėl vertybinių popierių operacijų trečiajame bendrame principe numatyta:

„Privalo būti užtikrintas visų tos pačios bendrovės vertybinių popierių savininkų vienodas vertinimas. Konkrečiai sudarant visus sandorius, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai perleidžiamas turtas, suteikiantis teisinę ar faktinę bendrovės, kurios vertybiniais popieriais yra prekiaujama rinkoje, kontrolės teisę, reikia atsižvelgti į visų akcininkų teisę būti vertinamiems vienodai“.

8. Septynioliktoje papildomoje Europos elgesio kodekso nuostatoje nustatyta:

„Visi sandoriai, kuriais perleidžiama kontrolės teisė trečiojo bendrojo principo prasme, neturi būti sudaromi slapta, neinformuojant kitų akcininkų ir rinką kontroliuojančių subjektų.

Pageidautina, kad visiems bendrovės, kurios kontrolė buvo perduota kitam subjektui, akcininkams būtų suteikta galimybė perleisti savo akcijas tomis pačiomis sąlygomis, nebent

jiems suteikiama apsauga, kuri gali būti laikoma lygiaverte.“

Direktyva 2001/34/EB

11. Prieš tai minėta nuostata buvo pakartota Direktyvos 2001/34/EB[5], kurios 111 straipsnio 1 dalimi buvo panaikinta Direktyva 79/279, 65 straipsnio 1 dalyje.

Direktyva 79/279/EEB

9. Pagal Direktyvos 79/279/EEB[4] 4 straipsnio 2 dalį „vertybinių popierių emitentai, įtraukti į biržos oficialųjį prekybos sąrašą, privalo vykdyti prievoles, nurodytas šios direktyvos C ir D aprašuose, atitinkamai taikomuose akcijoms ir skolos vertybiniams popieriams“.

12. Tačiau Direktyvos 2001/34 65 straipsnis nuo 2007 m. sausio 20 d. buvo panaikintas Direktyvos 2004/109/EB[6] 32 straipsnio 5 dalimi. Šios direktyvos 17 straipsnio „Informacijos pateikimo reikalavimai emitentams, kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje“ 1 dalyje numatyta:

10. Šios direktyvos priede yra C aprašas, kuris susijęs su „bendrovės, kurios akcijos yra įtrauktos į biržos oficialųjį prekybos sąrašą, pareigomis“. Šio aprašo 2 punkto a papunktyje teigiama, kad „bendrovė privalo užtikrinti vienodą visų akcininkų, kurių padėtis yra tokia pati, vertinimą“.

„Akcijų, kuriomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, emitentas turi suteikti lygias galimybes visiems tos pačios padėties akcininkams“.

4 — 1979 m. kovo 5 d. Tarybos direktyva 79/279/EEB dėl vertybinių popierių įtraukimo į biržos oficialųjį prekybos sąrašą sąlygų derinimo (OL L 66, 1979, p. 21).

5 — 2001 m. gegužės 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/34/EB dėl vertybinių popierių įtraukimo į biržos oficialųjį prekybos sąrašą ir dėl informacijos, kuri turi būti skelbiama apie tuos vertybinius popierius (OL L 184, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 24).

6 — 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB (OL L 390, 2004, p. 38).

Direktyva 2004/25/EB

13. Direktyvos 2004/25/EB[7] aštuntoje, devintoje ir dešimtoje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(8) Vadovaujantis bendraisiais Bendrijos teisės principais, ypač teise būti sąžiningai išklausytam, priežiūros institucijos sprendimus atitinkamomis aplinkybėmis turėtų galėti prižiūrėti nepriklausomas <…> teismas. <…>

(9) Tais atvejais, kai įsigyjama bendrovių kontrolė, valstybės narės turėtų imtis būtinų priemonių vertybinių popierių savininkams, ypač smulkiesiems akcininkams, apsaugoti. Valstybės narės turėtų užtikrinti tokią apsaugą, įpareigodamos bendrovės kontrolę įsigijusį asmenį visiems tos bendrovės vertybinių popierių savininkams pasiūlyti nupirkti visas jų akcijas vienoda ir teisinga kaina, atitinkančia įprastą apibrėžimą. <…>

(10) Įpareigojimas pateikti pasiūlymą visiems vertybinių popierių savininkams netaikomas tiems kontrolės paketams, kurie jau egzistuoja tą dieną, kai įsigalioja nacionalinės teisės aktai, kuriuose perkelta ši direktyva.“

14. Direktyvos 2004/25/EB 3 straipsnio „Bendrieji principai“ 1 dalies a punkte ir 2 dalies a punkte numatyta:

„1. Kad būtų įgyvendinta ši direktyva, valstybės narės užtikrina, kad būtų laikomasi šių principų:

a) visiems pasiūlymą gaunančios bendrovės tos pačios klasės vertybinių popierių savininkams turi būti taikomas vienodas režimas; be to, jei kuris nors asmuo įsigyja bendrovės kontrolę, kiti vertybinių popierių savininkai turi būti apsaugoti;

<…>

7 — 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų (OL L 142, 2004 p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 2 t., p. 20).

2. Siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi šio straipsnio 1 dalyje nustatytų principų, valstybės narės:

a) užtikrina, kad būtų laikomasi būtiniausių šioje direktyvoje nustatytų reikalavimų;

<…>“

15. Direktyvos 2004/25 5 straipsnio „Smulkiųjų akcininkų apsauga, privalomas pasiūlymas ir teisinga kaina“ 1, 3 ir 4 dalyse numatyta:

„1. Kai fizinis ar juridinis asmuo pats arba kartu su kitais sutartinai veikiančiais asmenimis įsigyja ir dėl to turi 1 straipsnio 1 dalyje minėtos bendrovės vertybinius popierius, kurie kartu su jo turimu tokių vertybinių popierių paketu arba kartu su kitų sutartinai veikiančių asmenų vertybinių popierių paketu tiesiogiai arba netiesiogiai suteikia jam nustatytą balsavimo teisių toje bendrovėje procentą, kuris suteikia jam tos bendrovės kontrolę, valstybės narės užtikrina, kad toks asmuo privalėtų padaryti pasiūlymą, kuris būtų tos bendrovės smulkiųjų akcininkų apsaugos priemonė. Toks pasiūlymas kuo anksčiau pateikiamas visiems visų tokių vertybinių popierių paketų savininkams teisinga kaina, apibrėžta šio straipsnio 4 dalyje.

<…>

3. Balsavimo teisių procentą, kuris suteikia kontrolę, taikant šio straipsnio 1 dalį, ir jo apskaičiavimo metodą nustato valstybės narės, kurioje bendrovė turi savo registruotą būstinę, taisyklės.

4. Aukščiausia [Didžiausia] kaina, kurią už tuos pačius vertybinius popierius moka siūlytojas arba sutartinai su juo veikiantys asmenys per tam tikrą valstybių narių nustatytą ne trumpesnį kaip šešių mėnesių ir ne ilgesnį kaip 12 mėnesių laikotarpį iki šio straipsnio 1 dalyje minėto pasiūlymo, laikoma teisinga kaina. <…>

Jei yra laikomasi 3 straipsnio 1 dalyje nustatytų bendrųjų principų, valstybės narės gali įgalioti savo priežiūros institucijas pakoreguoti šios dalies pirmojoje pastraipoje minėtą kainą aiškiai nustatytomis aplinkybėmis ir pagal aiškiai nustatytus kriterijus.<…>“

16. Pagal Direktyvos 2004/25/EB 21 straipsnį direktyva turėjo būti perkelta iki 2006 m. gegužės 20 dienos.

III — Bylos aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

17. *Audiolux SA* ir kitos ieškovės pagrindinėje byloje yra smulkieji akcinės bendrovės *RTL Group*, kurios registruota buveinė yra Liuksemburge, akcininkai, kurių akcijos kotiruojamos Liuksemburgo, Briuselio ir Londono vertybinių popierių biržose. Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos, GBL prieš aplinkybes, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje, turėjo 30 % RTL akcijų. *Bertelsmann* turėjo 80 % *Bertelsmann Westdeusche TV GmbH* (toliau – BWTV) akcijų, o kitus 20 % turėjo *Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co.* (toliau – WAZ). BWTV turėjo 37 % RTL akcijų, britų grupė *Pearson Television* – 22 %, o likusius 11 % akcijų – kiti asmenys, tarp kurių ir *Audiolux*.

18. Keliais sandoriais, kurie buvo sudaryti pirmajame 2001 m. pusmetyje, GBL perleido savo 30 % RTL kapitalo dalį *Bertelsmann* už 25 % jos kapitalo dalį.

19. Vėliau, 2001 m. gruodžio mėn., *Bertelsmann* įgijo *Pearson Television* dalį. Tuomet RTL paprašė išbraukti jos akcijas iš Londono vertybinių popierių biržos. *Audiolux S.A.*, *BGL Investment Partners* ir kiti smulkieji akcininkai (toliau – ieškovai pagrindinėje byloje) pradėjo procesą *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg* komercinių bylų skyriuje prieš GBL, *Bertelsman*, *RTL Group* ir kitus *RTL Group* valdybos narius dėl GBL kapitalo dalies perleidimo *Bertelsmann*, prašydami panaikinti tarp GBL ir *Bertelsmann* sudarytus susitarimus, pagal kuriuos GBL jai priklausančią 30 % RTL kapitalo dalį perleido *Bertelsmann*, už tai gaudama 25 % *Bertelsmann* kapitalo dalį. Nepatenkinus šio reikalavimo ieškovai pagrindinėje byloje prašo pripažinti solidarią atsakovų pareigą sumokėti kompensaciją ir tokiomis pačiomis sąlygomis nupirkti jų turimas akcijas. Vėliau ieškovai savo ieškinį išplėtė papildomais reikalavimais.

20. Tolesniu ieškiniu prieš *Bertelsmann* ir kitas bendroves ieškovai pagrindinėje byloje prašo atsakovus įpareigoti įvykdyti iš 2000 m. birželio 30 d. paskelbto *RTL Group* įtraukimo į Londono biržą prospekto kylančius įsipareigojimus ir, be kita ko, viešai išplatinti 15 % daugiau *RTL Group* akcijų ir jų neišbraukti iš Londono biržos prekybos sąrašo. Šiuo požiūriu 2002 m. rugsėjo 6 d. bei 2002 m. spalio 3, 14 ir 18 d. ieškiniuose ieškovai pagrindinėje byloje pateikė skirtingus reikalavimus.

21. 2003 m. liepos 8 d. *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg* priėmė sprendimą pirmoje byloje dėl GBL akcijų perleidimo *Bertelsmann* ir atmetė *Audiolux* ieškinius kaip nepriimtinus, motyvuodamas tuo, kad *Audiolux* reikalavimai nebuvo grindžiami jokia pagal Liuksemburgo teisę pripažįstama teisės norma ar principu. 2003 m. spalio 8 d. ieškovai pagrindinėje byloje dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Cour d'appel*.

22. 2004 m. kovo 30 d. sprendimu antroje byloje *Tribunal d'arrondissement de Luxembourg* ieškovų prašymus atmetė. 2004 m. birželio 21 d. ieškovai pagrindinėje byloje ir dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Cour d'appel*.

23. *Cour d'appel* sujungė šias dvi bylas ir 2006 m. liepos 12 d. sprendimu atmetė apeliacinius skundus. Jis patvirtino, kad nei Liuksemburgo bendrovių teisėje, nei finansų teisėje nėra numatyta bendro vienodo požiūrio į akcininkus principo, ir kad dėl šio klausimo nereikia kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo šiuo klausimu priėmimo.

24. 2006 m. lapkričio 22 d. ieškovai pagrindinėje byloje pateikė *Cour de cassation* kasacinį skundą dėl *Cour d'appel* sprendimo ir nurodė septynis kasacinio skundo pagrindus. Pirmajame kasacinio skundo pagrinde *Audiolux* teigė, kad buvo pažeistas ar neteisingai taikytas bendrasis akcininkų lygybės principas, ypač tuo atveju, kai bendrovės akcijos yra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje.

25. Kadangi *Cour de cassation* mano, kad pirmasis kasacinio skundo pagrindas yra susijęs su Bendrijos teisės aiškinimu ir atsakymas į jį yra svarbus sprendimui pagrindinėje byloje priimti, jis sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar nuorodos į akcininkų lygybę ir, konkrečiau kalbant, į smulkiųjų akcininkų apsaugą:

a) 1976 m. gruodžio 13 d. Antrosios „bendrovių“ direktyvos 77/91/EEB 20 ir 42 straipsniuose;

b) 1977 m. liepos 25 d. Komisijos rekomendacijos 77/534/EEB dėl Europos etikos kodekso dėl vertybinių popierių operacijų „Trečiajame bendrajame principe“ ir jos „Septynioliktoje papildomoje nuostatoje“;

c) 1979 m. kovo 5 d. Tarybos direktyvos 79/279/EEB dėl vertybinių popierių įtraukimo į biržos oficialųjį prekybos sąrašą sąlygų derinimo priedo C aprašo 2 dalies a punkte, kuris pakartotas 2001 m. gegužės 28 d. konsoliduotoje direktyvoje;

d) 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų 3 straipsnio 1 dalies a punkte, atsižvelgiant į jos aštuntą konstatuojamąją dalį,

kyla iš bendrojo Bendrijos teisės principo?

2. Atsakius teigiamai į pirmąjį klausimą, ar šį Bendrijos teisės bendrąjį principą reikia taikyti tik bendrovės ir jos akcininkų santykiuose, ar, atvirkščiai, jis taikomas ir balsų daugumą turinčių akcininkų, vykdančių ar įgyjančių bendrovės kontrolę, ir šios bendrovės smulkiųjų akcininkų santykiuose, ir būtent bendrovės, kurios akcijos kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, atveju?

3. Atsakius teigiamai į pirmuosius du klausimus, ar šį Bendrijos bendrąjį principą, atsižvelgiant į pirmajame klausime pateiktų nuorodų pokyčius per tam tikrą laiką, reikia vertinti kaip egzistavusį ir kaip privalomą balsų daugumą turinčių akcininkų ir smulkiųjų akcininkų santykiuose antrojo klausimo prasme prieš įsigaliojant minėtai Direktyvai 2004/24/EB ir šiuo atveju prieš tai, kai 2001 m. pirmajame pusmetyje įvyko nagrinėjamos faktinės aplinkybės?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

26. 2008 m. kovo 4 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2008 m. kovo 5 dieną.

27. Rašytines pastabas byloje pateikė *Audiolux*, GBL, *Bertelsmann*, Prancūzijos Respublikos, Airijos Respublikos, Lenkijos Respublikos vyriausybės ir Komisija, laikydamosi Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje numatytų terminų.

28. Į 2009 m. balandžio 30 d. posėdį žodinėms pastaboms pateikti atvyko *Audiolux*, GBL, *Bertelsmann* ir Airijos Respublikos vyriausybės bei Komisijos atstovai.

V — Pagrindiniai šalių argumentai

29. *Audiolux* mano, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas. Ji siūlo į pateiktus klausimus atsakyti teigiamai. Jos teigimu, pirmajame prejudiciniame klausime minimi Bendrijos teisės aktai bei šių aktų nuostatos leido manyti, jog egzistuoja akcininkų lygybės principas. Kalbėdama apie Direktyvą 77/91 *Audiolux* pabrėžia, kad jau iš jos penktos konstatuojamosios dalies matyti, jog Bendrijos teisės aktų leidėjas akcininkų lygybės principą laikė egzistuojančiu principu. *Audiolux* taip pat nurodo elgesio kodekso 6 ir 11 punktus. Tai, kad elgesio kodeksas yra tik rekomendacinio pobūdžio, nereiškia, jog jis neišreiškia bendrųjų Bendrijos teisės principų. *Audiolux* savo argumentus toliau grindžia 2002 m. sausio mėn. Aukšto lygio bendrovių teisės ekspertų grupės ataskaita (toliau – „Winter I“).

30. *Audiolux* nuomone, Direktyvos 2004/25 atsiradimo istorija liudija, kad dėl 5 straipsnyje įtvirtintos smulkiųjų akcininkų apsaugos buvo sutariama vienbalsiai. Direktyvos dešimta konstatuojamoji dalis yra susijusi tik su direktyvos taikymu *ratione temporis* ir, kaip išplaukia iš 3 straipsnio 1 dalies a punkto, nesietina su akcininkų lygybės principu. Kaip matyti iš Sprendimo *Mangold*[8], direktyvos nuostatų taikymą reikia skirti nuo atitinkamo bendrojo principo taikymo.

8 — 2005 m. lapkričio 22 d. sprendimas (C-144/04, Rink. p. I-9981).

31. Dėl antrojo prejudicinio klausimo *Audiolux* tvirtina, kad EB 44 straipsnio 2 dalies g punkte nedaromas skirtumas tarp bendrovės akcininkų apsaugos ir akcininkų apsaugos vienas kito atžvilgiu. Tokio skirtumo nėra ir Direktyvoje 77/91/EEB, kaip patvirtina jos 20 straipsnis. Elgesio kodekso trečiajame bendrajame principe ir jo septynioliktoje papildomoje nuostatoje pripažįstama, kad akcininkų lygybės principas taikomas ir santykiuose tarp akcininkų.

32. *Audiolux* tvirtina, kad balsų daugumą turinčių akcininkų įtaka bendrovės valdymui panaikina aiškų skirtumą tarp bendrovės organų ir balsų daugumą turinčių akcininkų. Todėl akcininkų lygybės principas reikalauja, kad balsų daugumą turintis akcininkas jo laikytųsi. Galiausiai *Audiolux* nurodo Sprendimą *Mangold*, kuris, jos nuomone, leidžia manyti, kad šis bendrasis Bendrijos teisės principas yra taikytinas šioje byloje.

33. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo *Audiolux* mano, kad akcininkų lygybės principo taikymas šioje byloje nereikštų direktyvos taikymo atgaline data, nes šis principas jau prieš trisdešimt metų buvo numatytas elgesio kodekse ir, kaip liudija Direktyvos 2004/25 priėmimas, dėl jo buvo vienbalsiai sutariama jau dešimtmetį.

34. Dėl pirmojo ir antrojo klausimų *atsakovai nuo 1 iki 10 pagrindinėje byloje* (kartu vadinami – GBL) pirmiausia nurodo, jog tam, kad bendrasis Bendrijos teisės principas būtų pripažintas, visų pirma būtina, kad nagrinėjama norma kiltų iš Sutarties tikslų ir turėtų pakankamą turinį. Atsižvelgdami į tai jie remiasi sprendimais *Jippes ir kt.*[9] bei *Portugalija prieš Tarybą*[10] .

35. Dėl pirmajame prejudiciniame klausime minimų Bendrijos teisės aktų GBL iš esmės nurodo, kad remiantis Teisingumo Teismo praktika, elgesio kodeksas negali sukelti jokių teisinių padarinių. Viena vertus, jis nebuvo perkeltas į Liuksemburgo teisę ir, kita vertus, jis susijęs tik su Bendrijos teisės nuostatomis, kurias juo siekiama papildyti. Be to, Direktyva 2004/25 ir jos atsiradimo istorija liudija, kad nėra bendrojo akcininkų lygybės principo. Siekdama pagrįsti šį argumentą, GBL remiasi „Winter I“ ataskaita bei 2002 m. lapkričio mėn. Aukšto lygio bendrovių teisės ekspertų grupės ataskaita dėl šiuolaikinio bendrovių teisės reglamentavimo pagrindų Europoje (toliau – „Winter II“). Be to, tiek valstybėms narėms suteiktų alternatyvų gausa, tiek minimalių reikalavimų nustatymas parodė, kad toks teisės principas neegzistuoja.

36. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo GBL priminė Teisingumo Teismo praktiką dėl teisinio saugumo ir ypač dėl teisės aktų negaliojimo atgaline data, kad pagrįstų, jog akcininkų lygybės principas neegzistuoja. Bet kuriuo atveju šis principas negali būti taikomas aplinkybėms, susidariusioms iki Direktyvos 2004/25 įsigaliojimo.

37. *Atsakovų nuo 11 iki 18 pagrindinėje byloje* (kartu vadinami – *Bertelsmann*) nuomone, prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas. Jame neišdėstytos reikšmingos faktinės aplinkybės, kurios leistų Teisingumo Teismui atsakyti į pateiktus klausimus atsižvelgiant į faktines ir teisines aplinkybes.

38. Pirmajame prejudiciniame klausime minimos Direktyvos 77/91 ir Direktyvos 79/279 nuostatos sietinos išimtinai su bendrovės ir jos akcininkų santykiais bei su specifinėmis situacijomis, kurios visiškai nesusijusios su pagrindinėje byloje keliamais klausimais. Net jei prie minėtos rekomendacijos pridedamas elgesio kodeksas numatytų privalomą pasiūlymą, šis pasiūlymas pagal septynioliktą papildomąją nuostatą būtų tik „siektinas“ ir taikytinas nesant „lygiavertės“ apsaugos.

39. Dėl Direktyvos 2004/25 *Bertelsmann* pabrėžia, jog rengiant šią direktyvą kilo nesutarimų, ar privalomas siūlymas turėtų būti vienintelis būdas apsaugoti smulkiuosius

9 — 2001 m. liepos 12 d. sprendimas (C-189/01, Rink. p. I-5689).
10 — 1999 m. lapkričio 23 d. sprendimas (C-149/96, Rink. p. I-8395).

akcininkus. Be to, valstybėms narėms suteiktų alternatyvų gausa, specifinės taisyklės dėl privalomo pasiūlymo pateikimo bei jų taikymas *ratione temporis* yra nesuderinami su tariamu bendruoju teisės principu. Jei būtų pripažintas tokio principo egzistavimas, šią direktyvą reikėtų laikyti negaliojančia.

40. *Bertelsmann* nuomone, nei nacionaliniu, nei tarptautiniu lygmeniu nėra aiškios teisinės nuomonės (*opinio juris*), kuri pagrįstų tokio bendrojo teisės principo egzistavimą, kaip liudija ir „Winter I" ataskaita. Įvairios nuorodos į akcininkų lygybę, randamos antrinėje teisėje, nėra pakankamos, kad būtų galima konstatuoti bendrojo principo egzistavimą. Tariamas teisės principas savo iš esmės skirtingu turiniu skiriasi nuo bendrųjų teisės principų, pripažįstamų teismo praktikoje. Bet kuriuo atveju jis yra per daug neapibrėžtas, kad pagrįstų pareigą teikti pasiūlymą.

41. Be to, tokio bendrojo teisės principo pripažinimas pažeistų Bendrijos teisės aktų leidėjo kompetenciją, nes būtų sukurtos tokios taisyklės, kurias tik jis yra kompetentingas priimti. Visų pirma būtų pažeidžiami teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių principai, ypač teisės aktų negaliojimo atgaline data požiūriu. Tai liudija Direktyvos 2004/25 nuostatos, iš kurių išplaukia, kad privalomą pasiūlymą reglamentuojančios taisyklės nėra taikomos iki įgyvendinančių nacionalinių nuostatų įsigaliojimo susiklosčiusioms aplinkybėms. Be to, bendrieji Bendrijos teisės principai paprastai netaikomi santykiams tarp privačių subjektų. Vienintelės išimtys, įskaitant pateiktas Sprendime *Mangold*, skiriasi nuo šios bylos dėl visiškai skirtingų teisinių aplinkybių, kuriomis buvo priimti tie sprendimai.

42. *Prancūzijos vyriausybė* pateikė pastabas tik dėl pirmojo prejudicinio klausimo ir nurodė, kad šiame klausime minimi Bendrijos teisės aktai įrodo akcininkų lygybės principo egzistavimą. Tačiau šio principo taikymas reikalauja, kad susiję asmenys būtų panašioje padėtyje. Be to, nuo šio principo gali būti nukrypstama, kai skirtingas vertinimas gali būti objektyviai pagrįstas.

43. *Airijos vyriausybė* įspėja, kad teigiamai atsakius į pateiktus klausimus kiltų svarbių pasekmių konstituciniu lygmeniu galių pasiskirstymui tarp Bendrijos institucijų bei teisiniam saugumui ir bendrovių teisės lygmeniu. Ji aiškiai yra už neigiamus atsakymus į pateiktus prejudicinius klausimus.

44. Dėl pirmojo klausimo Airijos vyriausybė, viena vertus, pabrėžia, jog iš jos nurodytų Bendrijos teisės nuostatų negalima daryti išvados, kad jos kilo iš bendrojo akcininkų lygybės principo. Priešingai, šios nuostatos yra specifinės taisyklės, kurios taikomos specifinėmis aplinkybėmis. Be to, Airijos vyriausybė teigia, kad toks principas negali būti laikomas bendruoju Bendrijos teisės principu dėl savo specifinės prigimties. Tokie principai, kokie įtvirtinti Teisingumo Teismo praktikoje, priešingai nei nagrinėjamas principas, yra susiję su pagrindiniais Bendrijos teisinės tvarkos aspektais. Airijos vyriausybė taip pat atkreipia dėmesį į nemažą bendrovių teisės kompleksiškumą, kuriuo siekiama interesų balanso. Todėl minėto principo tiesioginis taikymas nėra galimas.

45. Dėl antrojo prejudicinio klausimo Airijos vyriausybė nurodo, kad bendrasis teisės principas gali būti taikomas tik santykiams tarp bendrovės ir jos akcininkų. Šiuo atžvilgiu ji pabrėžia, kad Direktyvoje 2004/25 numatytas privalomas pasiūlymas yra bendrovių teisės išimtis ir todėl jis negali būti laikomas išplaukiančiu iš bendrojo teisės principo.

46. Atsakydama į trečiąjį prejudicinį klausimą Airijos vyriausybė nurodė, jog šio principo taikymas, atsižvelgiant į tai, kad reikalingos detalesnės nuostatos, iš esmės reikštų Direktyvos 2004/25 taikymą prieš jos įsigaliojimą. Airijos vyriausybė mano, kad tai būtų neteisėta, nes tai reikštų horizontalų direktyvos taikymą prieš baigiantis jos perkėlimo terminui.

47. *Lenkijos vyriausybė* pateikia pastabas dėl pirmojo ir trečiojo prejudicinių klausimų ir teigia, kad akcininkų lygybės principas yra bendrasis Bendrijos teisės principas. Tai yra pagrindinis Europos ir nacionalinės bendrovių teisės principas, kuris buvo taikomas gerokai anksčiau, nei įsigaliojo Direktyva 2004/25. Šis principas tiesiogiai arba netiesiogiai pripažįstamas daugelyje Bendrijos teisės aktų.

48. Tačiau dėl savo bendrojo pobūdžio šis principas negali būti taikomas tiesiogiai, nes jis visų pirma yra adresuojamas įstatymų leidėjui. Šis principas iš esmės reikalauja, kad panašios situacijos būtų vertinamos vienodai, kartu leisdamas skirtingą vertinimą, jei tai gali būti objektyviai pateisinama. Remiantis šiuo principu, akcininkai turi tokias pačias teises į valdomą bendrovės kapitalo dalį, kartu pripažįstant tam tikras specifines teises, skirtas smulkiųjų akcininkų apsaugai. Tačiau šiomis taisyklėmis atsižvelgiama į specifinę smulkiųjų akcininkų padėtį balsų daugumą turinčių akcininkų atžvilgiu ir todėl turi būti nustatomos teisės aktų leidėjo.

49. Dėl antrojo prejudicinio klausimo Lenkijos vyriausybė teigia, kad akcininkų lygybės principas taikomas tik santykiuose tarp bendrovės ir jos akcininkų, todėl akcininkai iš esmės neturi atsižvelgti į kitų akcininkų interesus.

50. *Komisija* siūlo į pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti neigiamai. Jos nuomone, akcininkų lygybė bei smulkiųjų akcininkų apsauga negali būti laikomi bendraisiais Bendrijos teisės principais. Iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, kad tik tam tikri pagrindiniai principai gali būti laikomi aukštesnės galios nei antrinė teisė, ir priklausyti bendriesiems Bendrijos teisės principams. Akcininkų lygybė ir smulkiųjų akcininkų apsauga yra per daug detalūs principai, kad būtų laikomi „bendraisiais" Bendrijos teisės principais. Komisija taip pat pastebi, kad šie principai nėra nei bendri valstybių narių teisinėms sistemoms, nei numatyti kaip pagrindinės teisės EB sutartyje.

51. Komisijos nuomone, pirmajame prejudiciniame klausime minimos antrinės teisės nuostatos yra susijusios su labai specifinėms situacijoms ir todėl negali būti aiškinamos kaip kylančios iš bendrojo teisės principo. Direktyvos 2004/25 priėmimas patvirtina, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas manė, jog svarbu priimti taisykles, kurios gintų smulkiuosius akcininkus pasikeitus kontrolei bendrovės viduje.

52. Dėl antrojo prejudicinio klausimo Komisija, viena vertus, teigia, kad Direktyvoje 2004/25 balsų daugumą turintiems akcininkams nustatomos pareigos smulkiųjų akcininkų atžvilgiu negali būti laikomos bendrojo Bendrijos teisės principo išraiška. Kita vertus, pirmajame prejudiciniame klausime nurodytuose antrinės teisės aktuose nenumatyta jokių pareigų, taikomų akcininkų tarpusavio santykiams. Galiausiai Komisija nurodo, kad bendrieji Bendrijos teisės principai negali būti tiesiogiai taikomi santykiuose tarp privačių subjektų.

53. Dėl trečiojo klausimo Komisija teigia, kad Direktyvoje 2004/25 neminimas bendrasis akcininkų lygybės principas, būtent smulkiųjų akcininkų apsaugos principas, kuris būtų egzistavęs iki direktyvos priėmimo.

VI — Teisinis vertinimas

A — *Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumas*

54. Pirmasis teisės klausimas, kuris kyla, yra susijęs su *Bertelsmann* pateiktu pareiškimu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumo.

55. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, siekiant pateikti tokį Bendrijos teisės išaiškinimą, kuris būtų naudingas nacionaliniam teismui, reikia, kad šis teismas apibrėžtų faktines ir teisines pateikiamų klausimų aplinkybes arba bent paaiškintų faktines prielaidas, kuriomis šie klausimai grindžiami[11].

56. Taigi sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikiama informacija ne tik turi leisti Teisingumo Teismui pateikti tinkamus atsakymus, bet ir suteikti valstybių narių vyriausybėms bei kitiems proceso dalyviams galimybę pateikti pastabas pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį. Teisingumo Teismas privalo užtikrinti, kad ši galimybė būtų suteikiama, atsižvelgiant į tai, kad pagal šią nuostatą proceso dalyviams yra pateikiami tik sprendimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą[12].

57. Šioje byloje sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą trumpai, bet pakankamai tiksliai, pateikiamos taikytinos nacionalinės bei Bendrijos teisės nuostatos, taip pat ginčo pagrindas ir pobūdis. Tai reiškia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pakankamai apibrėžė faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis jis teikia prašymą išaiškinti Bendrijos teisę, ir kad jis Teisingumo Teismui pateikė visą informaciją, reikalingą tinkamai atsakyti į minėtą prašymą.

58. Todėl *Bertelsmann* argumentas dėl viso prašymo priimti prejudicinį sprendimą pripažinimo nepriimtinu turi būti atmestas.

11 — Žr., be kita ko, 1993 m. sausio 26 d. Sprendimą *Telemarsicabruzzo ir kt.* (sujungtos bylos C-320/90–C-322/90, Rink. p. I-393, 6 ir 7 punktas), 1998 m. liepos 14 d. Sprendimą *Safety Hi-Tech* (C-284/95, Rink. p. I-4301, 69 ir 70 punktai), 1998 m. liepos 14 d. Sprendimą *Bettati* (C-341/95, Rink. p. I-4355, 67 ir 68 punktai), 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *Brentjens' Handelsonderneming* (sujungtos bylos C-115/97–C-117/97, Rink. p. I-6025, 37 punktas), 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Altair Chimica* (C-207/01, Rink. p. I-8875, 24 punktas), 2004 m. rugsėjo 9 d. Sprendimą *Carbonati Apuani* (C-72/03, Rink. p. I-8027, 10 punktas) ir 2006 m. kovo 23 d. Sprendimą *Enirisorse* (C-237/04, Rink. p. I-2843, 17 punktas).

12 — Žr., be kita ko, 1998 m. balandžio 30 d. Nutartį *Testa ir Modesti* (C-128/97 ir C-137/97, Rink. p. I-2181, 6 punktas), 1999 m. gegužės 11 d. Nutartį *Anssens* (C-325/98, Rink. p. I-2969, 8 punktas), 11 išnašoje minėtus sprendimus *Altair Chimica* (25 punktas) ir *Enirisorse* (18 punktas).

B — *Pateiktų prejudicinių klausimų nagrinėjimas*

59. Šioje byloje esminiu laikytinas pirmasis prejudicinis klausimas, kuris iš esmės susijęs su tuo, ar akcininkų lygybės principas yra vienas bendrųjų Bendrijos teisės principų. Antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai aktualūs tik tuo atveju, jei Teisingumo Teismas į pirmąjį klausimą atsakytų teigiamai. Todėl juos reikia nagrinėti tokia tvarka, kokia jie pateikti.

1. Dėl pirmojo klausimo

a) Pirminės pastabos

60. Pirmiausiai reikia pažymėti, kad pirmasis prejudicinis klausimas turi būti patikslintas.

61. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, neatsižvelgiant į jurisdikcijos pasidalijimą tarp nacionalinio teismo ir Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo procedūroje pagal EB 234 straipsnį, tais atvejais, kai klausimai suformuluoti netiksliai, Teisingumo Teismas gali iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos – ypač iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies – atrinkti aiškintinus Bendrijos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką[13].

62. Objektyviai įvertinus prašymą priimti prejudicinį sprendimą bei atsižvelgiant į pagrindinės bylos šalių interesus, pirmuoju prejudiciniu klausimu iš esmės klausima, ar Bendrijos teisėje egzistuoja bendrasis teisės principas, kuris reikalautų vienodai vertinti akcininkus, ir ar toks principas taip pat gina bendrovės smulkiuosius akcininkus taip, kad perimant bendrovės kontrolę smulkiesiems akcininkams būtų leidžiama savo akcijas perleisti tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios nustatytos kitiems bendrovės akcininkams.

63. Nagrinėjant papildomą klausimą, ar tiriamas bendrasis teisės principas sukelia pakankamai aiškius teisinius padarinius, palankius ieškovams pagrindinėje byloje, galima išvengti abstraktaus Teisingumo Teismo atsakymo[14]. Todėl toliau pagrindinis klausimas bus nagrinėjamas pasiūlytu būdu.

13 — Dėl Teisingumo Teismo procesinių galių patikslinti ir performuluoti prejudicinius klausimus prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje pagal EB 234 straipsnį žr. 1978 m. lapkričio 29 d. Sprendimą *Redmond* (83/78, Rink. p. 2347, 26 punktas).

14 — A. Middecke teigia („Handbuch des Rechtsschutzes der Europäischen Union“, 2-asis leidimas, Miunchenas, 2003, 10 straipsnis, 38 punktas, p. 225), kad į pateiktą prejudicinį klausimą nedera atsakyti taip abstrakčiai, jog nacionaliniam teismui toks atsakymas nebūtų naudingas priimant sprendimą pagrindinėje byloje. Tačiau, gerbiant nacionalinio teismo jurisdikciją, į pateiktą klausimą nederėtų atsakyti taip konkrečiai, kad būtų akivaizdu, kaip bus taikoma Bendrijos teisė.

64. Pirmajame prejudiciniame klausime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo įvairius Bendrijos institucijų teisės aktus EB 249 straipsnio prasme, kurie pasižymi skirtingomis teisinėmis savybėmis, tačiau visi daugiau ar mažiau aiškiai remiasi detaliau neapibrėžtu akcininkų lygybės principu. Dėl savo padėties pozityviojoje teisėje šios nuostatos yra svarbūs tolesnės teisinės analizės atskaitos taškai.

65. Siekiant sistemiškumo visų pirma reikia apibrėžti bendruosius Bendrijos teisės principus tam, kad paskui būtų galima atsakyti į klausimą, ar yra įvykdomi reikalavimai, taikomi akcininkų lygybės principo pripažinimui bendruoju teisės principu Teisingumo Teisme.

b) Bendrieji teisės principai

i) Sąvoka

66. Bendrieji Bendrijos teisės principai užima ypatingą vietą Teisingumo Teismo praktikoje.

67. Tačiau net ir šiandien nesutariama dėl bendrųjų teisės principų sąvokos[15]. Terminologija nėra nuosekli nei teisinėje literatūroje, nei teismo praktikoje. Tam tikra prasme tiesiog vartojami skirtingi šių principų pavadinimai, kai, pavyzdžiui, Teisingumo Teismas ir generaliniai advokatai mini visuotinai pripažįstamas teisės taisykles[16], visuotinai pripažįstamus teisės principus[17], pirminius teisės principus[18], pagrindinius principus[19], tiesiog principus[20], taisykles[21] ar bendrąjį lygybės principą, kuris yra vienas pagrindinių Bendrijos teisės principų[22].

68. Bet kuriuo atveju sutariama, kad bendrieji teisės principai yra svarbūs teismo praktikoje

15 — Žr. J. Schwarze „European Administrative Law“, Liuksemburgas, 2006, p. 65, ir E. Sariyiannidou „Institutional balance and democratic legitimacy in the decision-making process of the EU“, Bristolis, 2006, p. 145.

16 — 1956 m. liepos 16 d. Sprendimas *Fédération Charbonnière de Belgique prieš Vyriausiąją valdybą* (8/55, Rink. p. 199, 311).

17 — 1958 m. birželio 21 d. Sprendimas *Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie prieš Vyriausiąją valdybą* (13/57, Rink. p. 273, 304).

18 — 1961 m. kovo 22 d. Sprendimas *Snupat prieš Vyriausiąją valdybą* (sujungtos bylos 42/59 ir 49/59, Rink. p. 111, 169).

19 — 1979 m. vasario 13 d. Sprendimas *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* (85/76, Rink. p. 461, 511).

20 — 1960 m. liepos 15 d. Sprendimas *Von Lachmüller ir kt. prieš Komisiją* (sujungtos bylos 43/59, 45/59 ir 48/59, Rink. p. 967, 989).

21 — 1962 m. liepos 12 d. Sprendimas *Hoogovens prieš Vyriausiąją valdybą* (14/61, Rink. p. 513, 549).

22 — 1977 m. spalio 19 d. Sprendimas *Ruckdeschel ir kt.* (sujungtos bylos 117/76 ir 16/77, Rink. p. 1753, 1769).

užpildant spragas bei aiškinant teisę[23]. Taip yra ne tik dėl to, kad Bendrijos teisinė tvarka yra besivystanti teisinė tvarka, kuri neišvengiamai turi spragų ir yra aiškintina atsižvelgiant į jos atvirumą integracijos plėtojimui. Dėl šios priežasties ir Teisingumo Teismas nusprendė atsisakyti detalios bendrųjų principų klasifikacijos, kad būtų išlaikytas lankstumas, kurio jam reikia norint išspręsti esminius klausimus, neatsižvelgiant į terminologijos neatitikimus[24].

69. Vadovaujantis vienu teisinėje literatūroje pateikiamu apibrėžimu, bendrieji principai apima pagrindines nerašytas pirminės Bendrijos teisės nuostatas, kurios yra Europos Bendrijų teisinės sistemos arba bendrų valstybių narių teisinių tradicijų dalis[25]. Iš esmės gali būti išskirti bendrieji Bendrijos teisės principai siaurąja prasme, t. y. principai, kurie kyla vien iš EB sutarties dvasios ir sistemos bei yra susiję su konkrečiais Bendrijos teisės aspektais, ir bendrieji principai, kurie yra bendri valstybių narių teisinėms ir konstitucinėms tradicijoms[26]. Pirmoji bendrųjų teisės principų grupė kyla tiesiogiai iš pirminės Bendrijos teisės, o tam, kad nustatytų antrosios grupės principus, Teisingumo Teismas iš esmės remiasi kritiniu lyginamosios teisės vertinimu[27], tačiau tai jokiu būdu nereiškia, jog taikomas mažiausio bendro vardiklio metodas. Taip pat nėra būtina, kad tokiu būdu išplėtoti teisės principai pagal savo formuluotę Bendrijos lygmeniu visuomet būtų randami visose lyginamose teisinėse sistemose.

70. Bendrieji teisės principai išsiskiria tuo, kad jie įkūnija pagrindinius Bendrijos ir jos valstybių narių principus, ir tai pagrindžia jų priskyrimą pirminei teisei Bendrijos teisinėje sistemoje[28]. Ypatinga svarba teikiama pagrindinių teisių apsaugai siaurąja prasme, kurią pagal platų šių principų apibrėžimą išplėtojo ir užtikrino Bendrijos teismai, bei pagrindinėms teisėms prilyginamų procesinių teisių, kurios,

23 — T. Tridimas pažymi („The General Principles of EU Law“, 2-asis leidimas, Londonas, 2006, p. 17 ir paskesni puslapiai bei 29 ir paskesni puslapiai), kad bendrieji teisės principai Bendrijos teisėje, viena vertus, atlieka spragų, kurios atsiranda dėl to, kad Bendrijos teisinė tvarka yra nauja ir jauna teisinė tvarka, kurią būtina plėtoti, užpildymo funkciją. Be to, EB sutartis yra pagrindų sutartis, kurioje gausu bendrai suformuluotų nuostatų bei neapibrėžtų teisinių sąvokų, kurios suteikia Teisingumo Teismui plačias galias plėtojant teisę. Kita vertus, šis autorius nurodo, kad šie principai taip pat padeda aiškinti antrinę teisę. K. Lenaerts ir P. Van Nuffel nurodo („Constitutional Law of the European Union“, 2-asis leidimas, Londonas, 2005, 17-066 punktas, p. 711), kad aiškindamos Bendrijos teisę, valdžios institucijos paprastai turi atsižvelgti į bendruosius teisės principus, ypač tais atvejais, kai yra neaiškumų aiškinamoje teisėje ar spragų teisės nuostatose.

24 — Šiuo klausimu žr. J. Schwarze (nurodyta 15 išnašoje, p. 65).

25 — Žr. M. Schweitzer, W. Hummer, W. Obwexer „Europarecht“, p. 65, 240 ir paskesni punktai.

26 — Šia prasme žr. A.-M. Lengauer in H. Mayer (leid.) „Kommentar zu EU- und EG-Vertrag“, Viena, 2004, 220 straipsnis, 27 punktas, p. 65.

27 — Šia prasme žr. M. Schweitzer, W. Hummer, W. Obwexer (nurodyta 25 išnašoje, 244 pastraipa, p. 66); T. Oppermann „Europarecht“, 3-iasis leidimas, Miunchenas, 2005, 21 pastraipa, p. 144.

28 — Visuotinai pripažįstama, kad bendrieji teisės principai priskiriami pirminei teisei (žr. W. Schroeder in R. Streinz (leid.) „EUV/EGV – Kommentar“, 249 straipsnis, p. 2159, 15 pastraipa). Teisingumo Teismas ne kartą konstatavo, kad Bendrijos institucijų teisės aktai turi būti vertinami atsižvelgiant į bendruosius principus. Žr. 1969 m. lapkričio 12 d. Sprendimą *Stauder* (29/69, Rink. p. 419, 7 punktas) ir 1979 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Hauer* (44/79, Rink. p. 3727, 14 ir paskesni punktai).

kaip bendrieji teisinės valstybės principai, buvo priskirtos Bendrijos konstitucinei teisei[29], suformulavimui. Taigi bendrieji teisės principai taip pat apima principus, kurie yra glaudžiai susiję su struktūriniais Europos Sąjungos principais, kaip antai laisvė, demokratija, pagarba žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principas SESV 6 straipsnio 1 dalies prasme ir kurie gali būti iš jų kildinami. Valstybei narei pažeidus šiuos principus, gali pradėti veikti SESV 7 straipsnyje numatytas specialus sankcijų mechanizmas.

71. Bendraisiais Bendrijos teisės principais buvo pripažinti tokie svarbūs teisinės valstybės principai, kaip antai proporcingumas[30], teisinis aiškumas[31], individo teisė į veiksmingą teisminę gynybą[32]. Jie taip pat apima įvarius bendruosius gero administravimo principus, kaip antai teisėtų lūkesčių principą[33], principą *ne bis in idem*[34], teisę būti išklausytam[35], įskaitant teisę reikšti pastabas dėl asmens interesus veikiančių priemonių[36], pareigą motyvuoti priimamus teisės aktus[37] arba *ex officio* tyrimo principą[38]. Įtraukiama ir galimybė remtis *force majeure*[39] . Tačiau galima rasti ir sutarčių teisei nesvetimų principų, kaip antai bendrasis principas *pacta sunt servanda*[40] ar principas *clausula rebus sic stantibus*[41].

72. Su socialine orientacija, be kita ko, sietinas solidarumo principo[42] ar administracijos pareigos rūpintis savo darbuotojais[43] pripažinimas. Federacinių Europos bendrijos įsipareigojimų pripažinimas apima dažnai pabrėžiamą valstybių narių bendradarbiavimo

29 — Taip pat žr. B. Wegener in Calliess ir Ruffert (leid.) „Kommentar zu EUV/EGV“, 3-asis leidimas, 2007, Miunchenas, 2007, 220 straipsnis, 37 punktas, p. 1956, ir T. Tridimas (nurodyta 23 išnašoje, p. 2 ir paskesni puslapiai).

30 — 1994 m. rugpjūčio 9 d. Sprendimas *Vokietija prieš Tarybą* (C-359/92, Rink. p. I-3681). Net iki tol, kol šis principas tapo pozityviąja teise ĖB 5 straipsnio trečioje pastraipoje, teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nebuvo ginčijama, kad Bendrijos kompetencija turi būti įgyvendinama atsižvelgiant į proporcingumo principą (žr. G. Lienbacher in J. Schwarze (leid.) „EU-Kommentar“, 1-asis leidimas, Baden-Badenas, 2000, EB 5 straipsnis, 36 punktas, p. 270).

31 — Žr. 1980 m. birželio 10 d. Sprendimą *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (32/79, Rink. p. 2403).

32 — Žr. 2001 m. kovo 6 d. Sprendimą *Dunnett ir kt. prieš EIB* (T-192/99, Rink. p. II-813).

33 — Žr. 2000 m. liepos 6 d. Sprendimą *Agricola Tabacchi Bonavicina* (C-402/98, Rink. p. I-5501).

34 — Žr. 1969 m. vasario 13 d. Sprendimą *Walt Wilhelm ir kt.* (14/68, Rink. p. 1).

35 — Žr. 1963 m. liepos 4 d. Sprendimą *Alves* (32/62, Rink. p. 109).

36 — Žr. 1972 m. liepos 14 d. Sprendimą *Cassella Farbwerke Mainkur prieš Komisiją* (55/69, Rink. p. 887), 1980 m. gegužės 28 d. Sprendimą *Kuhner prieš Komisiją* (sujungtos bylos 33/79 ir 75/79, Rink. p. 1677), 1994 m. birželio 29 d. Sprendimą *Fiskano prieš Komisiją* (C-135/92, Rink. p. I-2885), 1996 m. spalio 24 d. Sprendimą *Komisija prieš Lisrestal ir kt.* (C-32/95 P, Rink. p. I-5373), 2000 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *Mediocurso prieš Komisiją* (C-462/98 P, Rink. p. I-7183), 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Cipriani* (C-395/00, Rink. p. I-11877) ir 2007 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Land Oberösterreich ir Austrija prieš Komisiją* (sujungtos bylos C-439/05 P ir C-454/05 P, Rink. p. I-7141), 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Sopropé* (C-349/07, Rink. p. I-10369, 36 ir 37 punktai).

37 — Žr. 1978 m. spalio 25 d. Sprendimą *Koninklijke Scholten-Honig* (125/77, Rink. p. 1991).

38 — Žr. 1991 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *Technische Universität München* (C-269/90, Rink. p. I-5469).

39 — Žr. 1978 m. vasario 14 d. Sprendimą *IFG prieš Komisiją* (68/77, Rink. p. 353).

40 — Žr. 2004 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Distilleria Palma prieš Komisiją* (T-154/01, Rink. p. II-1493, 45 punktas).

41 — Žr. 2005 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *Ali Yusuf ir Al Barakaat International Foundation prieš Tarybą ir Komisiją* (T-306/01, Rink. p. II-3533, 277 punktas).

42 — Žr. 1980 m. kovo 18 d. Sprendimą *Ferriera Valsabbia ir kt. prieš Komisija* (sujungtos bylos 154/78, 205/78, 206/78, 226/78 iki 228/78, 263/78 ir 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 ir 85/79, Rink. p. 907).

43 — Žr. 36 išnašoje minėtą Sprendimą *Kuhner*.

principą ir jų pareigą bendradarbiauti su Bendrija. Remdamasis EB 10 straipsniu, Teisingumo Teismas taip pat išplėtojo Bendrijos abipusio lojalumo principą[44]. Teisingumo Teismas taip pat pripažino demokratijos principą, pavyzdžiui, pabrėždamas veiksmingo Parlamento dalyvavimo Bendrijos teisės aktų leidybos procese pagal Sutarties numatytas procedūras būtinybę[45].

ii) Dėl akcininkų lygybės principo Bendrijos teisėje

74. Nėra aišku, ar iš pačios Bendrijos teisinės tvarkos gali būti kildinamas bendrasis akcininkų lygybės principas. Kad taip būtų, toks principas Bendrijos bendrovių teisėje turėtų būti toks reikšmingas kaip jau minėti pavyzdžiai, kad jis būtų išreikštas pirminėje teisėje ar daugelyje Bendrijos antrinės teisės normų.

— Taikytinų Bendrijos teisės nuostatų vertinimas

73. Pagrindinės Bendrijos teisės, kurias Teisingumo Teismas pripažino remdamasis kritiniu lyginamosios teisės vertinimu bei atsižvelgdamas į tarptautines ir Europos žmogaus teisių konvencijas, apima pagrindines ir žmogaus teises, kurios yra būdingos liberalioms ir demokratinėms visuomenėms, kaip antai saviraiškos laisvę[46] bei susirinkimų laisvę[47]. Jos taip pat apima tiesiogiai iš Sutarties kylančius pagrindinius principus, tokius kaip draudimas diskriminuoti dėl pilietybės[48] ir draudimas diskriminuoti dėl lyties[49].

Pirminė teisė

75. Nesant aiškių nuostatų pagrindinėse sutartyse, toks bendrasis principas negali būti kildinamas iš pirminės rašytinės teisės. Aiškių išvadų šiuo klausimu neleidžia daryti nei EB 3 straipsnyje išvardyti Bendrijos tikslai, nei EB 56 ir paskesniuose straipsniuose įtvirtintos nuostatos dėl laisvo kapitalo judėjimo ir mokėjimų.

44 — Žr. 1981 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (804/79, Rink. p. 1045).

45 — Žr. 1995 m. kovo 30 d. Sprendimą *Parlamentas prieš Tarybą* (C-65/93, Rink. p. I-643, 21 punktas).

46 — Žr. 1984 m. sausio 17 d. Sprendimą *VBVB ir VBBB prieš Komisiją* (sujungtos bylos 43/82 ir 63/82, Rink. p. 19).

47 — Žr. 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4930).

48 — Žr. 1984 m. liepos 12 d. Sprendimą *Prodest* (237/83, Rink. p. 3153).

49 — Žr. 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Defrenne* (149/77, Rink. p. 1365).

76. Bendrojo akcininkų lygybės principo, kuriuo remiasi ieškovai pagrindinėje byloje, pagrindas galėtų būti bendrasis vienodo akcininkų vertinimo principas. Bendrasis lygybės principas, draudžiantis skirtingai vertinti vienodas situacijas, išskyrus atvejus, kai toks vertinimas objektyviai pateisinamas, yra vienas iš Bendrijos pagrindų[50]. Taisyklės, numatančios lygybę prieš įstatymą, taip pat yra valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų dalis.

77. Pagrindinės teisės, įskaitant lygybės principą, iš esmės yra gynybos teisės, kuriomis privatūs subjektai naudojasi prieš viešosios valdžios institucijas. Todėl abejoju, ar, kaip siūlo *Audiolux*, Teisingumo Teismo praktikoje pripažintas bendrasis lygybės principas gali būti tiesiogiai taikomas srityje, kuri valstybėse narėse priskiriama privatinei teisei. Lygybės principas ir diskriminacijos draudimas nėra priskiriami prie tradicinių privatinės teisės principų[51]. Neatsižvelgiant į tai, bendrojo lygybės principo taikymas *mutatis mutandis* vargu ar padėtų priimti sprendimą pagrindinėje byloje, nes iš šio principo neįmanoma kildinti nei faktinių jo taikymo reikalavimų, nei pakankamai aiškių teisinių pasekmių jo pažeidimo atveju.

78. Tačiau bendrasis lygybės principas galėjo pasitarnauti kaip pagrindas nustatant specifinį vienodo vertinimo reikalavimą Bendrijos bendrovių teisėje. Todėl reikia išnagrinėti klausimą, ar vienodo akcininkų vertinimo pareiga egzistuoja kaip specifinė bendrojo lygybės principo išraiška.

Tarptautinės gairės

79. 1999 m. priimtuose ir 2004 m. peržiūrėtuose Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) įmonių valdymo principuose pateikiamas aiškus vaizdas apie pasauliniu mastu pripažįstamus bendrovių, kurių akcijos kotiruojamos biržose, vertinimo standartus. Todėl būtent jais pirmiausia reikia remtis atsakant į klausimą, ar galima traktuoti, kad tarptautinėje viešojoje teisėje egzistuoja pareiga vienodai vertinti akcininkus, kartu nustatanti teisę parduoti savo akcijas, kai įgyjama balsų daugumą suteikiančių akcijų. Priimant EBPO rekomendacijas įtakos turėjo esminiai nacio-

50 — Žr. 2006 m. spalio 3 d. Sprendimą *Cadman* (C-17/05, Rink. p. I-9583, 28 punktas), 2001 m. birželio 26 d. Sprendimą *Brunnhofer* (C-381/99, Rink. p. I-4961, 28 punktas) ir 2002 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Lawrence ir kt.* (C-320/00, Rink. p. I-7325, 12 punktas). Šis principas su nedideliais nukrypimais nurodomas Teisingumo Teismo praktikoje ir pirmą kartą buvo įvardytas 22 išnašoje minėtame Sprendime *Ruckdeschel ir kt.* (7 punktas).

51 — Šiuo klausimu žr. J. Basedow „Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht“, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 2008, p. 230, 244. Jo nuomone, bendras diskriminacijos draudimas (arba bendrasis lygybės principas) negali savarankiškai veikti Europos privatinėje teisėje. Jis atlieka hermeneutinio principo vaidmenį, leisdamas lengviau suprasti pozityviąją teisę, nes suteikia galimybę vertinti konkrečius teisės aktus jų kontekste ir įvertinti jų sistematinį suderinamumą. Autoriaus nuomone, šis principas neturi savarankiško reguliacinio turinio. P. Mazière („Le principe d'égalité en droit privé“, Aix-en-Provence, 2003, p. 429 ir paskesni puslapiai) ginčija bendrojo lygybės principo egzistavimą privatinėje teisėje. Autorius griežtai kritikuoja bandymus įtraukti lygybės principą į privatinę teisę.

naliniai ir tarptautiniai finansų rinkų stabilumo standartai. Iš anksto buvo konsultuotasi ir su svarbiomis tarptautinėmis organizacijomis bei plačiu verslo asociacijų ratu.

80. 1999 m. priimtame dokumente nebuvo numatyta jokių taisyklių, susijusių su akcininkų lygybe. Tik 2004 m. priimtoje principų redakcijoje minėtas principas buvo pirmą kartą paminėtas skyriuje „Pirmoji dalis, III. Vienodas akcininkų vertinimas“[52]. 2 dalyje nurodyta: „smulkieji akcininkai turi būti apsaugoti nuo tiesiogiai ar netiesiogiai balsų daugumą turinčių akcininkų ar jų interesais vykdomo piktnaudžiavimo ir jie turi turėti galimybę pasinaudoti veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis“[53]. Paaiškinimuose III dalyje nurodyta, kad egzistuoja pavojus, jog balsų daugumą turintys akcininkai imsis veiklos, kuri smulkiųjų akcininkų sąskaita bus palanki jų interesams[54]. Kaip galimi tokios situacijos sprendimai pateikiami įvairūs metodai, kaip antai smulkiųjų akcininkų teisių įgyvendinimo tobulinimas, informacijos sklaidos gerinimas, kvalifikuotos balsų daugumos reikalavimas tam tikriems akcininkų sprendimams ir pan. Teisė parduoti akcijas nėra tiesiogiai minima. Dokumente tik paaiškinama, kad tam tikromis aplinkybėmis „kai kuriose šalyse“ balsų daugumą turintys akcininkai yra įpareigojami arba turi teisę išpirkti likusių akcininkų akcijas nepriklausomo vertintojo nustatyta kaina. Todėl akivaizdu, kad tarptautinėje bendrovių teisėje akcininkų lygybės principas neegzistuoja.

52 — „OCDE – Principes de gouvernement d'entreprise – 2004“, Paryžius, 2004, p. 23.

53 — Ten pat.

54 — Ten pat, p. 47.

Bendrijos institucijų aktai

81. Tokio bendrojo teisės principo egzistavimas gali būti patvirtintas atsižvelgiant į antrinę Bendrijos teisę bei kitus Bendrijos institucijų aktus. Keliose Bendrijos teisės nuostatose iš tiesų minima pareiga vienodai vertinti akcininkus tais atvejais, kai akcininkai yra vienodoje padėtyje[55].

82. Todėl savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas atkreipia dėmesį į šias nuostatas: Direktyvos 77/91 42 straipsnį, Direktyvos 79/279 C aprašo 2 dalies a punktą, kuris yra įtrauktas į Direktyvos 2001/34 65 straipsnį, ir Direktyvos 2004/25/EB straipsnio 1 dalies a punktą. Nuorodos į šį reikalavimą gali būti randamos ir kitose su bendrovių teise susijusiose direktyvose, kaip antai Direktyva 2004/109, kurios 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „akcijų, kuriomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, emitentas turi suteikti lygias galimybes visiems tos pačios padėties akcininkams.“ Šios direktyvos 18 straipsnio 1 dalyje numatoma, kad „skolos vertybinių popierių emitentas, kuriam leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, turi užtikrinti, kad visiems skolos vertybinių popierių savininkams, užimantiems *pari passu* padėtį, būtų sudaromos lygios galimybės visų teisių, suteiktų tiems skolos vertybiniams popieriams,

55 — Tokių išvadų negalima daryti ir iš 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto (OL L 294, 2001 p. 1), kuris įsigaliojo 2004 m. spalio 8 dieną. Šiame reglamente aiškiai nenumatytas akcininkų lygybės principas, bet numatyta galimybė valstybėms narėms priimti nuostatas dėl smulkiųjų akcininkų apsaugos.

atžvilgiu“. Tas pats pasakytina apie Direktyvą 2007/36/EB[56] dėl naudojimosi tam tikromis akcininkų teisėmis bendrovėse, kurių akcijos įtrauktos į prekybą reguliuojamoje rinkoje, kurios 4 straipsnyje teigiama, kad „visiems akcininkams, užimantiems vienodą padėtį dalyvavimo visuotiniame susirinkime ir naudojimosi balsavimo teisėmis prasme, bendrovė užtikrina lygias galimybes.”

— Argumentai prieš šio principo priskyrimą bendriesiems teisės principams

Konstitucinio statuso trūkumas

84. Vis dėlto detaliai išnagrinėjus minėtas nuostatas akivaizdu, kad nustatydamos pareigą bendrovei apsaugoti visus akcininkus, jos iš esmės yra skirtos labai specifinėms bendrovių teisės situacijoms. Taigi šios nuostatos nepasižymi bendrumu ir visapusiškumu, kurie yra natūraliai būdingi bendriesiems teisės principams.

83. Direktyvos 2004/25 5 straipsnio 1 dalyje taip pat numatyta specifinė pareiga apsaugoti smulkiuosius vertybinių popierių savininkus tam, kad būtų veiksmingai užtikrintas visų akcininkų vienodas vertinimas tais atvejais, kai perimama bendrovės kontrolė. Šioje nuostatoje, paaiškinamoje šios direktyvos devintoje konstatuojamoje dalyje, konkrečiai numato, kad bendrovės kontrolę įsigijęs asmuo turi būti įpareigotas visiems tos bendrovės vertybinių popierių savininkams pasiūlyti nupirkti visas jų akcijas vienoda ir teisinga kaina, atitinkančia įprastą apibrėžimą.

85. Be to, ne visos nurodytos nuostatos yra teisiškai privalomos, kaip liudija Rekomendacija 77/534/EEB. Panašiai kaip ir nuomonės, rekomendacijos pagal EB 249 straipsnio penktą pastraipą yra neprivalomi Bendrijos institucijų teisės aktai, kurie gali būti svarbūs

56 — 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/36/EB dėl naudojimosi tam tikromis akcininkų teisėmis bendrovėse, kurių akcijos įtrauktos į prekybą reguliuojamoje rinkoje (OL L 184, 2007 p. 17).

aiškinant teisę, tačiau iš jų nekyla privačių subjektų teisės ar pareigos[57]. Neprivalomą tokio institucijų akto nuostatų pobūdį patvirtina ir tai, kad septynioliktoje papildomoje Europos elgesio kodekso nuostatoje minima galimybė visiems bendrovės, kurios kontrolė buvo perduota kitam subjektui, akcininkams perleisti savo akcijas tomis pačiomis sąlygomis įvardijama tik kaip „pageidautina“. Tai jokiu būdu nėra pakankama, kad būtų galima teigti, jog Bendrijos lygiu egzistuoja smulkiųjų akcininkų teisė parduoti savo akcijas daugumos akcininkų atžvilgiu. Todėl Komisija ir *Bertelsmann* yra teisios teigdamos, kad Teisingumo Teismas turėtų atmesti galimybę tiesiogiai remtis šia rekomendacija nustatant privataus subjekto teisinę padėtį.

86. Nagrinėjamos nuostatos akivaizdžiai atspindi Bendrijos teisės aktų leidėjo pastangas išvengti vienašališko, t. y. nepagrįsto, skirtingo, akcininkų vertinimo. Tačiau iš jų negalima tiesiogiai spręsti, kad Bendrijos teisėje egzistuoja bendrasis akcininkų lygybės principas.

87. Kaip jau aptarta, bendrieji teisės principai Bendrijos teisės sistemoje visų pirma išsiskiria savo konstituciniu statusu. Bendrieji teisės principai paprastai įkūnija teisinėje tvarkoje glūdinčias pagrindines teisines idėjas ir vertybes. Be to, nuo konkrečių teisės nuostatų bendrieji principai skiriasi tuo, kad jiems būdingas tam tikras bendras taikymas ir jie neapsiriboja konkrečia teisės sritimi[58].

88. Akcininkų lygybės sąvoka kaip leitmotyvas atsispindi Bendrijos ir jos valstybių narių bendrovių teisėje ir akivaizdžiai išreiškia esminį šios teisės srities idealą[59]. Tačiau negalima teigti, kad iki šiol šis principas kurioje nors teisinėje tvarkoje yra įgijęs konstitucinį statusą. Nacionalinėje teisėje, kaip ir Bendrijos teisėje, jo kodifikavimas apsiriboja konkrečiomis nuostatomis bendrojoje teisėje.

57 — Rekomendacijų ir nuomonių neprivalomas pobūdis nereiškia, kad teisine prasme jos visiškai nereikšmingos (žr. M. Ruffert in Callies ir Ruffert (leid.), nurodyta 29 išnašoje, 126 punktas, p. 2165). Remiantis Teisingumo Teismo praktika, neatsižvelgiant į tai, kad rekomendacijos yra neprivalomo pobūdžio ir kad jos negali suteikti teisių privatiems subjektams, kuriomis šie galėtų remtis nacionaliniuose teismuose, jie vis dėlto privalo atsižvelgti į rekomendacijas spręsdami bylas. Tokia pareiga, pavyzdžiui, egzistuoja aiškinant Bendrijos teisę įgyvendinančius nacionalinės teisės aktus ar papildant privalomus Bendrijos teisės aktus (žr. 1976 m. birželio 15 d. Sprendimą *Frecassetti* (113/75, Rink. p. 983), 1977 m. birželio 9 d. Sprendimą *Van Ameyde* (90/76, Rink. p. 1091), 1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Grimaldi* (C-322/88, Rink. p. 4407, 9 punktas) ir 1993 m. sausio 21 d. Sprendimą *Deutsche Shell AG* (C-188/91, Rink. p. I-363, 18 punktas).

58 — T. Tridimas (nurodyta 23 išnašoje, p. 1) kelia klausimą, kaip atskirti bendrąjį teisės principą nuo konkrečios teisės nuostatos. Jo nuomone, pirmasis esminis aspektas yra šio principo bendras galiojimas, o sąvoka „bendras“ reiškia, kad principas turi būti tam tikra dalimi abstraktus. Antra vertus, pabrėžtina šio principo reikšmė teisės sistemoje.

59 — Taip pat žr. D. Verse („Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften“, Tiubingenas, 2006, p. 2), kuris mini pagrindinį bendrovių teisės principą.

Bendros nuomonės trūkumas doktrinoje

89. Doktrinos analizė taip pat atskleidžia svarbius skirtumus tiriant tikslų akcininkų lygybės sąvokos teisinio pobūdžio vertinimą ir jos vietą valstybių narių teisės sistemose. Vieni autoriai pripažįsta akcininkų lygybės principą „pagrindiniu bendrovių teisės *teisiniu principu*“[60], kiti akcininkų lygybės sąvoką apibūdina tik kaip „*pagrindinę idėją*“[61] ar „supaprastintą *idealą*, skirtą tam, kad bendrovės organai vienašališkai netaikytų skirtingo akcininkų vertinimo“[62]. Kai kurie autoriai šį principą netgi apibūdina kaip „bendrojo *teisingumo principo*, kuris kyla ne iš teisės aktų, bet yra neteisinės kilmės ir suprapozityvus, dalį“[63].

90. Neatsižvelgiant į konkrečią klasifikaciją, vis dėlto bendrai sutariama, kad akcininkų lygybės principas neturi tikslaus apibrėžimo, todėl jis „yra konceptualiai neapibrėžtas ir tėra vien lanksti priemonė, skirta pasiekti tam tikrus tikslus“[64]. Šiam principui neturint pakankamo aiškumo, o tai laikytina jo pagrindu, apimtimi, turiniu ir teisinėmis pasekmėmis pažeidimo atveju, teisinėje literatūroje dažniausiai daroma išvada, kad tam, jog šis principas būtų įgyvendintas, jo turinį turi išaiškinti įstatymų leidėjas arba teismų praktika[65].

91. „Winter I“ ir „Winter II“ ataskaitos[66] taip pat negali būti cituojamos kaip bendro sutarimo dėl tokio principo egzistavimo įrodymas teisės doktrinoje ar nacionalinėse teisinėse sistemose.

92. Pavyzdžiui, iš „Winter I“ ataskaitos aišku, kad prieš priimant Direktyvą 2004/25 valstybės narėse egzistavo daug skirtumų įmonių perėmimo pasiūlymų reglamentavimo srityje, o tai reiškė, kad įmonių perėmimo pasiūlymai negalėjo būti vykdomi vienodai sėkmingai, o akcininkai valstybėse narėse neturėjo vienodų galimybių perleisti savo akcijas. Šiuo pagrindu ekspertų grupė siūlė mechanizmą, kuris palengvintų įmonių perėmimo pasiūlymų vykdymą[67]. Nacionalinės nuostatos dėl atlyginimo taip pat labai skyrėsi tiek jo dydžio, tiek pobūdžio požiūriu[68]. Siekiant pakankamo

60 — Žr. D. Verse (nurodyta 59 išnašoje, p. 557). C. Mehringer („Der allgemeine kapitalmarktrechtliche Gleichbehandlungsgrundsatz“, Baden-Badenas, 2007, p. 239) taip pat mano, kad kapitalo rinkų teisėje investitorių naudai egzistuoja bendrasis vienodo požiūrio principas.

61 — S. Grundmann „Europäisches Gesellschaftsrecht“, Heidelbergas, 2004, p. 145.

62 — Y. De Cordt „L'égalité entre actionnaires“, Briuselis, 2004, p. 937.

63 — Žr. A. Hütte „Der Gleichbehandlungsgrundsatz im deutschen und französischen Recht der Personengesellschaften“, Achenas, 2003, p. 180. C. Mehringer (nurodyta 60 išnašoje, p. 241) mano, kad kapitalo rinkų teisėje pripažįstamas lygybės principas teisės teorijos prasme yra grindžiamas teisingumo idėja.

64 — Y. De Cordt, nurodyta 62 išnašoje, p. 937.

65 — Žr. Y. De Cordt (nurodyta 62 išnašoje, p. 937), C. Mehringer (nurodyta 60 išnašoje, p. 18), pavyzdžiui, nurodo, kad principai nėra teisės normos, todėl iš esmės negali būti tiesiogiai taikomi. Visuomet reikia remtis įstatymine teisės norma arba sąvoka, kurias galima aiškinti. D. Verse (nurodyta 59 išnašoje, p. 96) tikisi, kad ateityje Teisingumo Teismas nustatys bendras gaires, kurios bus taikomos ne tik konkrečiai bylai ir kurios sukonkretins vienodo vertinimo pareigą.

66 — Prieinamas internetu Europos Komisijos vidaus rinkos generalinio direktorato svetainėje (http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm).

67 — Žr. ataskaitos „Winter I“ pirmą skyrių („Vienodos sąlygos teikiant įmonių perėmimo pasiūlymus“), p. 20, 21.

68 — Žr. ataskaitos „Winter I“ antrą skyrių („Teisinga kaina privalomuose pasiūlymuose“), p. 55.

tokio atlyginimo nuspėjamumo, kuris, ekspertų grupės nuomone, yra būtinas veiksmingam kapitalo rinkų funkcionavimui Europos Sąjungoje, ji aiškiai siūlė Bendrijos lygiu nustatyti suderintus kriterijus.

93. Jei būtų egzistavęs bendrasis akcininkų lygybės principas, kuris, kaip teigia *Audiolux*[69], pakankamai aiškiai reguliuotų bendrovės perleidimo pasiūlymus, nebūtų buvę poreikio Bendrijos lygiu priimti derinančių teisės aktų, kurie panaikintų teisinius skirtumus valstybėse narėse. Priešingai, šios ataskaitos atskleidžia neatidėliotiną reglamentavimo Bendrijos lygiu poreikį.

Absoliutaus pobūdžio nebuvimas

94. Be to, akcininkų lygybės sąvoka apsiriboja bendrovių teise Bendrijoje ir valstybėse narėse, t. y. specifine teisės sritimi, todėl ji neturi absoliutaus pobūdžio. Taigi netenkinamas ir šis reikalavimas, kuriuo paprastai išsiskiria bendrieji principai[70].

95. Tokia išvada akivaizdžiai pabrėžia skirtumus tarp akcininkų lygybės principo ir faktiškai Teisingumo Teismo pripažįstamų bendrųjų teisės principų, turinčių konstitucinį statusą, kaip antai teisinės valstybės principo, kuris būdingas visoms ES valstybėms narėms bei kuriuo pagal SESV 6 straipsnio 1 dalį grindžiama Sąjunga, ir kuris yra pripažįstamas Teisingumo Teismo praktikoje bei įvairiai išreiškiamas antrinėje teisėje teisinio saugumo, teisės būti išklausytam ir veiksmingos teisinės gynybos principų forma.

96. Tiek šio principo konstitucinio statuso, tiek absoliutaus pobūdžio nebuvimas leidžia teigti, kad jis neturėtų būti priskiriamas bendriesiems Bendrijos teisės principams.

Aiškumo dėl teisinių pasekmių trūkumas

97. Iš esmės nebūtina atsakyti į kitą klausimą, ar egzistuoja bendrasis teisės principas, kuris

69 — Žr. *Audiolux* skundo 33 ir paskesnius punktus.
70 — Žr. šios išvados 87 punktą.

gina bendrovės smulkiuosius akcininkus taip, kad perleidžiant bendrovės kontrolės teisę smulkiesiems akcininkams turi būti pasiūlyta iš jų pirkti akcijas tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios buvo nustatytos įgyjant kitų akcininkų akcijas.

98. Tačiau ir net jei, priešingai nei čia siūloma, Teisingumo Teismas pripažintų, kad akcininkų lygybės principas egzistuoja, mano nuomone, kiltų rimtų abejonių, ar toks bendrasis teisės principas galėtų būti apibrėžtas taip aiškiai, kad sukeltų ieškovų pagrindinėje byloje siekiamas teisines pasekmes. Kaip teisingai nurodo Komisija, toks bendrasis teisės principas būtų pernelyg detalus, kad dar būtų laikomas „bendruoju“.

Draudimas apeiti teisės aktų leidėjo valią

99. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmajame prejudiciniame klausime nurodomose teisės nuostatose nėra nė vienos taisyklės, kurioje būtų aiškiai numatytos ieškovų pagrindinėje byloje siekiamos teisinės pasekmės.

100. Vienintelė išimtis galėtų būti Direktyvos 2004/25 5 straipsnio 1 dalis, kuri reglamentuoja fizinių ir juridinių asmenų, įgyjančių bendrovės kontrolės teisę, privalomus pasiūlymus. Ši nuostata įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad privalomas pasiūlymas teisinga kaina būtų pateikiamas visiems vertybinių popierių savininkams dėl visų jų turimų vertybinių popierių. Šią nuostatą tam tikra prasme sukonkretina šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies a punktas, kuriuo įtvirtinamas bendrasis vienodo požiūrio į visus pasiūlymą gaunančios bendrovės akcininkus principas. Šioje nuostatoje toliau nurodyta, jog kuriam nors asmeniui įgijus bendrovės kontrolę kiti vertybinių popierių savininkai turi būti apsaugoti.

101. Tačiau šiuo atveju tiesioginis direktyvos taikymas negalimas. Visų pirma aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje, susiklostė iki direktyvos įsigaliojimo ar prieš pasibaigiant direktyvos įgyvendinimo terminui, todėl tuo metu Didžioji Liuksemburgo Hercogystė dar neturėjo taikyti direktyvos[71]. Tai sukelia dvi pasekmes. Viena vertus, ieškovai pagrindinėje byloje negali tiesiogiai remtis minima nuostata. Kita vertus, būtina turėti omenyje, kad pripažinus bendrojo akcininkų lygybės principo egzistavimą, kuris iš esmės sukeltų tokias pačias pasekmes kaip Direktyvos 2004/25 5 straipsnio 1 dalis,

71 — Iš Direktyvos 2004/25 22 straipsnio išplaukia, kad ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, t. y. 2004 m. gegužės 22 d. Be to, 21 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės turėjo priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, vėliausiai iki 2006 m. gegužės 20 dienos.

Direktyva 2004/25/EB neišvengiamai turėtų būti taikoma atgaline data, o to Bendrijos teisės aktų leidėjas tikrai nesiekė, nes tokiu atveju nebūtų reikeję priimti konkrečių taisyklių.

102. Iš Direktyvos 2004/25 pirmos konstatuojamosios dalies išplaukia, jog vadovaujantis EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punktu reikėjo koordinuoti tam tikras nacionalines apsaugos priemones, kad tokios apsaugos priemonės taptų lygiavertės visoje Bendrijoje. Tai, jog Bendrijos teisės aktų leidėjui buvo būtina imtis veiksmų šioje srityje numatant konkrečias pareigas rinkos dalyviams ir vienodo akcininkų vertinimo tvarką, liudija, kad nei prieš, nei po Direktyvos 2004/25 įsigaliojimo teisiškai savarankiškas bendrasis akcininkų lygybės principas neegzistavo.

Institucinės pusiausvyros išsaugojimas

103. Be to, akcininkų lygybės principą, kuris dėl savo tikslumo materialinės teisės prasme labiau prilygsta teisės taisyklei, Teisingumo Teismui pripažinus bendruoju teisės principu, kiltų grėsmė Sutartimi siektai institucinei pusiausvyrai, ypač dėl to, kad Bendrijos teisės aktų leidėjo kompetenciją dalijasi Taryba ir Europos Parlamentas.

104. Institucinė pusiausvyra Bendrijoje grindžiama ne valdžių padalijimo principu konstitucinės teisės prasme[72], bet funkcijų padalijimo principu, pagal kurį Bendrijos funkcijas vykdo tos institucijos, kurios pagal Sutartis turi geriausias galimybes jas vykdyti. Priešingai nei valdžių padalijimo principas, kuriuo, be kita ko, siekiama užtikrinti, kad privatūs subjektai būtų apsaugoti apribojant valstybinę valdžią, funkcijų padalijimo principu siekiama užtikrinti, kad Bendrijos tikslai būtų veiksmingai įgyvendinti[73].

72 — Valdžių padalijimo principas yra Džono Loko (1632–1704), Čarlio Monteskjė (1689–1755) ir Imanuelio Kanto (1724–1804) darbais paremtas organizacinis principas, būdingas daugumai modernių demokratinių konstitucijų, ir sudedamasis teisinės valstybės principo elementas. Politinė valdžia valstybėje valdžių padalijimo principu išskirstoma į funkcines sritis. Tarpusavio galių kontroliavimu siekiama subalansuoti valstybės galias. Tradiciškai tai įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžia. Savo knygoje „De l'esprit des lois" („Apie įstatymų dvasią"), kuri buvo išleista 1748 m., Monteskjė rašė: „Jei įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių įgaliojimai sukoncentruojami viename asmenyje ar vienoje institucijoje, laisvės nėra. Kiltų grėsmė, kad tas pats monarchas arba tas pats parlamentas leis tironiškus įstatymus ir juos tironiškai įgyvendins. Nėra laisvės ir tada, kai teisminė valdžia nėra atskirta. Galia spręsti dėl piliečio gyvybės ir laisvės nebūtų apribota, jei teisminė valdžia būtų sujungta su įstatymų leidimo įgaliojimais, nes tokiu atveju teisėjas taptų įstatymo leidėju. Jei teisminė ir vykdomoji valdžia būtų sujungta, teisėjas turėtų priespaudos galią. Viskas būtų prarasta, jei vienas ir tas pats asmuo ar institucija, nesvarbu, ar tai būtų galingieji, kilmingieji, ar liaudis, įgyvendintų visas tris valdžias, t. y. leistų įstatymus, vykdytų viešuosius sprendimus bei spręstų bylas dėl nusikaltimų ir privačių ginčų".

73 — Žr. M. Schweitzer, W. Hummer, W. Obwexer (nurodyta 25 išnašoje, 653 punktas, p. 178), E. Sariyiannidou (nurodyta 15 išnašoje, p. 122) taip pat kalba apie „funkcijų padalijimą". T. Oppermann nuomone (nurodyta 27 išnašoje, 5 straipsnis, 5 punktas, p. 80), Europos bendrijoje viešųjų galių padalijimas įstatymų leidžiamajai, vykdomajai ir teisminei valdžiai buvo modifikuotas sukuriant specifinį institucinį balansą tarp Bendrijos institucijų. Visų pirma funkcijos tarp Parlamento, Tarybos ir Komisijos buvo padalytos skirtingai nei valstybės lygmeniu. Europos bendrijoje taip pat susidaro tarpusavio kontrolė ir galių balansas („checks and balances"). Institucinė pusiausvyra atspindi pagrindinį teisinės valstybės principą. Ji reikalauja, kad kiekviena institucija vykdytų savo įgaliojimus nepažeisdama kitų institucijų įgaliojimų, o pažeidimo atveju Teisingumo Teisme peržiūrėjus teisėtumą grėstų atsakomybė.

105. Turėdamas tai omenyje, Teisingumo Teismas dar 1958 m. sprendimuose *Meroni*[74] byloje bei vėliau nusistovėjusioje praktikoje įtvirtino „institucinės pusiausvyros“ sąvoką apibendrindamas organizacinius principus ir galias, įtvirtintas Europos Bendrijas įsteigusiose sutartyse, ypač EB sutartyje, ir suteikė institucinei pusiausvyrai norminio, teismingo ir formalaus principo galią[75].

106. Kaip Teisingumo Teismas nurodė Sprendime *Parlamentas prieš Tarybą*[76], Sutartimi buvo sukurta galių padalijimo tarp Bendrijos institucijų sistema, kiekvienai institucijai priskiriant konkrečią funkciją Bendrijos institucinėje struktūroje ir konkrečių Bendrijai numatytų užduočių įgyvendinimą. Institucinės pusiausvyros išsaugojimas reiškia, kad kiekviena institucija turi vykdyti savo įgaliojimus atsižvelgdama į kitų institucijų įgaliojimus. Institucinė pusiausvyra taip pat reikalauja, kad už jos pažeidimą galėtų būti baudžiama. Tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad pagal Sutartis jam patikėta užtikrinti, kad aiškinant ir taikant sutartis būtų laikomasi teisės. Taigi jis turi turėti galimybę užtikrinti institucinę pusiausvyrą ir todėl tikrinti, ar laikomasi Bendrijos institucijų įgaliojimų[77].

107. Kaip Bendrijos institucija EB 7 straipsnio 1 dalies prasme, Teisingumo Teismas taip pat sudaro šios institucinės pusiausvyros dalį. Tai reiškia, kad kaip Bendrijos teisminė institucija, kuri pagal EB 220 straipsnį pagal savo kompetenciją turi užtikrinti, kad aiškinant ir taikant šią Sutartį būtų laikomasi teisės, jis turi gerbti Tarybos ir Parlamento teisės aktų leidybos galias[78]. Tai būtinai suponuoja, kad Teismas, viena vertus, palieka Bendrijos teisės aktų leidėjui funkciją leisti teisės aktus įmonių teisės srityje, kurią jam suteikia Sutartis, ir, kita vertus, kaip ir anksčiau, susilaiko nuo bendrųjų Bendrijos teisės principų, galinčių prieštarauti teisės aktų leidėjo tikslams, plėtojimo. Teisingumo Teismas gali remtis bendraisiais teisės principais, kai siekia rasti su Sutarties tikslais suderinamus sprendimus į jam pateiktas teisės aiškinimo problemas. Tačiau jis negali prisiimti Bendrijos teisės aktų leidėjo vaidmens, jei egzistuojančią teisės spragą gali užpildyti Bendrijos teisės aktų leidėjas[79].

74 — 1958 m. birželio 13 d. Sprendimas *Meroni* (sujungtos bylos 9/56, 11/56 ir 10/56, Rink. p. 53).

75 — Žr. 1970 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide prieš Köster* (25/70, Rink. p. 1161, 9 punktas) ir 45 išnašoje minėtas Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (21 punktas).

76 — 1990 m. gegužės 22 d. Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (70/88, Rink. p. I-2041, 21 ir 22 punktai).

77 — 76 išnašoje minėtas Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (23 punktas).

78 — E. Sariyiannidou mano (nurodyta 15 išnašoje, p. 137), kad EB 220 straipsnis suteikia Teisingumo Teismui teisę nustatyti, kas laikytina „teise“, nors aiškios šio įgaliojimo ribos neegzistuoja. Plėtodamas bendruosius teisės principus, Teisingumo Teismas plačiai naudojosi savo galia plėtoti teisę. Autorė išreiškia baimę, kad tai gali panaikinti aiškias ribas tarp teisminės ir politinės veiklos.

79 — Žr. J.-V. Louis „L'ordre juridique communautaire“, 6-asis leidimas, Briuselis, Liuksemburgas, 1993, p. 119, 120. Autoriaus nuomone, Teisingumo Teismas gali pasinaudoti Bendrijos teisės spragomis ir prisiimti Bendrijos teisės aktų leidėjo vaidmenį. Jis turi laikytis teisminės savikontrolės („judicial self-restraint“).

108. Teisėkūra paprastai vykdoma įvertinant skirtingus politinius ir socialinius interesus, kuriems atstovauja teisėkūros procedūrose dalyvaujančios institucijos ir organai. Be atitinkamo demokratinio legitimumo, šie organai taip pat turi būtinas žinias, leidžiančias įgyvendinti jiems suteiktą politinę atsakomybę. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad savo praktikoje Bendrijos teismai aiškiai pripažino Bendrijos teisės aktų leidėjo galias vertinti ir priimti sprendimus atitinkamose teisės srityse[80].

109. Be to, reikia atsižvelgti į Airijos vyriausybės išsakytas abejones[81]. Jai reikia pritarti, kad atsižvelgiant į bendrovių teisės kompleksiškumą ir nacionalinių taisyklių, neretai susijusių su skirtinga valstybių narių ekonomine situacija, gausą būtina laikytis atsargumo. Airijos vyriausybė teisingai pastebi, kad tiek teisėkūros būdu, tiek teismo keliu keičiant bendrovių teisę tai turi būti kruopščiai apgalvota. Bendrijos teisės aktų leidėjas geriausiai gali suderinti skirtingų valstybių narių pozicijas. Jei, kaip siūlo ieškovai pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismas akcininkų lygybės principą pripažintų bendruoju principu, nebūtų galima numatyti tokio pripažinimo pasekmių.

110. Galiausiai, kalbant apie bendrųjų teisės principų funkciją užpildyti teisės spragas[82], reikia turėti omenyje, kad remtis šiais principais detaliai reglamentuojamose teisės srityse, kaip antai bendrovių teisė, reikia kur kas mažiau nei ne taip griežtai reguliuojamose srityse.

Teisinio saugumo reikalavimai

111. Teismas turi susilaikyti nuo teisės kūrimo taip pat ir dėl teisėtų lūkesčių ir

80 — Žr. 2005 m. spalio 6 d. Sprendimą *Sumitomo Chemical ir Sumika Fine Chemicals prieš Komisiją* (T-22/02 ir T-23/02, Rink. p. II-4065, 82 ir paskesni punktai). Šioje byloje Pirmosios instancijos teismas pripažino Bendrijos teisės aktų leidėjo galią numatyti senaties terminus. Teismo nuomone, tai, kaip senatis nustatoma, priklauso nuo teisinio saugumo ir teisėtumo reikalavimų tarpusavio santykio įvertinimo, atsižvelgiant į tam tikru metu visuomenėje vyravusias istorines ir socialines aplinkybes. Todėl senatį nustato tik teisės aktų leidėjas. Žr. 2001 m. gegužės 31 d. Sprendimą *D ir Švedija prieš Tarybą* (C-122/99 P ir C-125/99 P, Rink. p. I-4319, 37 ir paskesni punktai). Šiame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrijos teismai negali aiškinti Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų taip, kad skirtingas nei santuoka teisinis statusas, kaip antai registruota partnerystė, būtų prilygintas santuokai. Tik teisės aktų leidėjas, jei tai reikalinga, gali priimti teisės aktus, kurie tokią situaciją pakeistų, pavyzdžiui, priimdamas Pareigūnų tarnybos nuostatų pakeitimus. Taip pat žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *K. B.* (C-117/01, Rink. p. I-541, 28 punktas), 2003 m. spalio 2 d. Sprendimą *International Power* (anksčiau – *National Power*) *ir kt. prieš Komisiją* (sujungtos bylos C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P ir C-180/01 P, Rink. p. I-11421, 106 punktas) ir 2002 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* (sujungtos bylos C-74/00 P ir C-75/00 P, Rink. p. I-7869, 139 punktas).

81 — Žr. Airijos pastabų 39–45 punktus.

82 — Žr. šios išvados 68 punktą.

teisinio saugumo principų apsaugos. Teisėtų lūkesčių ir teisinio saugumo principai yra Bendrijos teisės sistemos dalis. Todėl jų turi laikytis tiek Bendrijos institucijos, tiek valstybės narės, naudodamosi Bendrijos direktyvų suteiktais įgaliojimais[83].

112. Teisinio saugumo principu siekiama užtikrinti, kad būtų galima prognozuoti iš Bendrijos teisės kylančias situacijas ir teisinius santykius[84]. Tačiau akcininkų lygybės principą pripažinus bendruoju teisės principu kiltų daug klausimų dėl jo konkrečios materialinės, *ratione personae* ir *ratione temporis* taikymo srities. Teisingumo Teismas prireikus turėtų nustatyti, kokie reikalavimai konkrečiu atveju turėtų būti įvykdyti, kad būtų galima taikyti šį bendrąjį teisės principą.

113. Taip pat būtų sunku nustatyti, nuo kurio momento šis principas turėtų būti taikomas Bendrijos teisėje. Kaip jau aptarta, pripažinus bendrojo akcininkų lygybės principo egzistavimą, Direktyvos 2004/25 5 straipsnio 1 dalis galiausiai turėtų būti taikoma atgaline data, o tai, esant aiškiam teisės aktų leidėjo sprendimui dėl šios nuostatos įsigaliojimo datos, pažeistų teisės aktų negaliojimo atgal principą. Nors pagal bendrą taisyklę teisinio saugumo principas draudžia nustatyti Bendrijos teisės akto galiojimo pradžią anksčiau, nei jis buvo paskelbtas, šio principo išimtis gali būti taikoma tuomet, kai to reikalauja bendruoju interesu grindžiami tikslai ir yra tinkamai atsižvelgiama į suinteresuotų asmenų teisėtus lūkesčius[85]. Tačiau šioje byloje neaišku, kodėl teisės aktų negaliojimo atgal principo pažeidimas galėtų būti pagrįstas bendruoju interesu.

c) Išvada

114. Remdamasi prieš tai išdėstytais argumentais darau išvadą, kad Bendrijos teisėje nėra bendrojo akcininkų lygybės principo, kuris saugotų smulkiuosius akcininkus bendrovės kontrolės teisę įsigyjant kitai bendrovei taip, kad jiems būtų suteikta teisė perleisti savo akcijas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip visiems kitiems akcininkams.

115. Turint omenyje šią išvadą, manau, jog nėra būtina nagrinėti Sprendimo *Mangold*. Tam, kad šis sprendimas būtų taikomas šioje byloje, būtina galutinai nustatyti bendrojo

83 — 2005 m. balandžio 26 d. Sprendimas *Stichting „Goed Wonen"* (C-376/02, Rink. p. I-3445, 32 punktas).

84 — 1996 m. vasario 15 d. Sprendimas *Duff ir kt.* (C-63/93, Rink. p. I-569, 20 punktas) ir 2002 m. sausio 31 d. Sprendimas *Hult prieš Komisiją* (T-206/00, Rink. VT p. I-A-19 ir II-81, 38 punktas).

85 — Žr. 1991 m. liepos 11 d. Sprendimą *Crispoltoni* (C-368/89, Rink. p. I-3695, 17 punktas), 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Gemeente Leusden ir Holin Groep* (C-487/01 ir C-7/02, Rink. p. I-5337, 59 punktas), 83 išnašoje minėtą Sprendimą *Stichting „Goed Wonen"* (33 punktas); taip pat žr. 1997 m. spalio 23 d. EŽTT sprendimą *National & Provincial Building Society* v *United Kingdom* (*Recueil des arrêts et décisions* 1997-VII, 80 paragrafas).

teisės principo egzistavimą Bendrijos teisėje, o tai leistų tokį principą taikyti dar iki konkrečių antrinės teisės nuostatų iš esmės panašioje srityje įsigaliojimo. Sprendime *Mangold* Teisingumo Teismas nustatė, kad vienodo požiūrio įdarbinimo ir profesinės veiklos srityje principas nėra įtvirtintas Direktyvoje 2000/78, bet yra bendrasis Bendrijos teisės principas. Savo išvadą Teisingumo Teismas grindė tuo, kad diskriminacijos dėl amžiaus draudimas kyla iš įvairių tarptautinių sutarčių bei valstybių narių bendrų konstitucinių tradicijų[86]. Tačiau šioje byloje, kaip jau nustatyta, tokios sąlygos netenkinamos.

2. Dėl antrojo klausimo

116. Taigi iš esmės nėra būtina atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą. Paskesni teiginiai aktualūs tik tuo atveju, jei, priešingai nei siūloma šioje išvadoje, į pirmąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų teigiamai.

86 — 8 išnašoje minėto Sprendimo *Mangold* 74 ir 75 punktai.

117. Visų pirma reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį teismą pateikusio teismo pirmajame prejudiciniame klausime nurodomos teisės aktų nuostatos numato pareigas tik vertybinių popierių emitentams bei bendrovei, o ne akcininkams jų tarpusavio santykiuose.

118. Direktyvos 2004/109 17 ir 18 straipsniuose numatyti reikalavimai akcijų emitentams, o Direktyvos 2007/36 4 straipsnyje numatyta bendrovės vienodo vertinimo pareiga. Kita vertus, Direktyvos 77/91 42 straipsnyje nenurodoma, kam būtent turi būti adresuojami valstybių narių teisės aktai, kurie priimami įgyvendinant šią direktyvą ir kurie turi užtikrinti vienodą visų akcininkų vertinimą[87]. Neatsižvelgiant į tai, visos šios direktyvos nuostatos yra susijusios su pačios bendrovės veiksmais, įskaitant akcinės bendrovės steigimą, valdymą, akcinio kapitalo didinimą ir mažinimą bei privalomą akcijų išėmimą iš apyvartos. Tais atvejais, kai numatoma, kad sprendimą turi priimti visuotinis akcininkų susirinkimas, pavyzdžiui, didinant bendrovės akcinį kapitalą pagal Direktyvos 77/91 25 straipsnio 1 dalį, turi būti laikomasi vienodo požiūrio principo. Tai reiškia, kad bendrovės organai, o ne patys akcininkai turi laikytis vienodo požiūrio principo.

87 — Savo 2008 m. rugsėjo 4 d. išvadoje byloje *Komisija prieš Ispaniją* (2008 m. gruodžio 18 d. sprendimas, C-338/06, Rink. p. I-10139, 60 punktas) jau atkreipiau dėmesį į Direktyvos 77/91 42 straipsnyje pateikiamą gan neapibrėžtą formuluotę.

119. Tokia išvada taip pat atitinka daugumos nuomonę teisinėje literatūroje. Vadovaujantis šia nuomone, vienintelė tiesioginė vienodo požiūrio principo bendrovių teisėje adresatė yra bendrovė[88]. Kita vertus, akcininkų santykiuose geriausiu atveju gali būti taikoma lojalumo pareiga[89], kuri reikalauja, kad įgyvendindami savo teises bendrovėje akcininkai atsižvelgtų į kitų akcininkų interesus. Tačiau griežtesnių akcininkų pareigų vienas kito atžvilgiu negalima nustatyti.

120. Tai, kad bendrieji teisės principai yra iš esmės privalomi tik Bendrijos institucijoms, valstybėms narėms ir jų administraciniams vienetams, o ne privačių subjektų tarpusavio santykiuose, taip pat reiškia, kad ieškovai pagrindinėje byloje negali tiesiogiai remtis bendruoju akcininkų lygybės principu[90]. Tai pagrindžia tiek bendrųjų teisės principų kilmė, tiek tikslas, kuriuo siekiama apsaugoti privačius subjektus nuo valdžios institucijų vykdomų pagrindinių teisių pažeidimų[91].

121. Kita vertus, negalima neatsižvelgti į tai, kad Bendrijos teisė kartais sukuria subjektyvias teises, taikytinas privačių subjektų santykiuose. Tai, pavyzdžiui, taikytina antrinės teisės nuostatoms[92]. Tačiau šios taisyklės, neturėdamos tiesioginio horizontalaus veikimo, paprastai nustato pareigas privatiems subjektams tik tuomet, kai yra perkeliamos į nacionalinę teisę arba kai yra aiškinamos derinant su direktyva[93]. Neatsižvelgiant į tai, teismų praktikoje pripažįstama, kas tam tikros pirminės teisės nuostatos, kaip antai diskriminacijos draudimas, numatytas EB 12, 39, 49 ir 141 straipsniuose, gali veikti horizontaliai[94].

122. Bet kuriuo atveju Sprendimu *Mangold* negalima remtis siekiant pagrįsti galimybę tiesiogiai remtis bendraisiais teisės principais privačių subjektų tarpusavio santykiuose, nes Teisingumo Teismas toje byloje neišaiškino, ar diskriminacijos dėl amžiaus draudimas gali veikti horizontaliai[95]. Neatsižvelgiant į tai, kad

88 — A. Hütte, nurodyta 63 išnašoje, p. 71, 82, Y. De Cordt, nurodyta 62 išnašoje, p. 255, 259, D. Verse, nurodyta 59 išnašoje, p. 562, U. Hüffer „Kommentar zum Aktiengesetz“, 5-asis leidimas, Miunchenas, 2002, 53a straipsnis, 4 punktas, p. 250.

89 — A. Hütte, nurodyta 63 išnašoje, p. 72.

90 — Žr. T. Tridimas, nurodyta 23 išnašoje, p. 36, 44.

91 — Ten pat, p. 47.

92 — Žr., pvz., 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvą 2000/43/EB, įgyvendinančią vienodo požiūrio principą asmenims, neatsižvelgiant į jų rasę arba etninę priklausomybę (OL L 180, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23); 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvą 2000/78/EB, nustatančią vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79) ir 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t., p. 355).

93 — Savo nusistovėjusioje praktikoje Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad teisinio saugumo principas draudžia direktyvoms įpareigoti privačius subjektus. Dėl to direktyvomis negali būti remiamasi prieš privačius subjektus (žr. 1986 m. vasario 26 d. Sprendimą *Marshall* (152/84, Rink. p. 723, 48 punktas), 1994 m. liepos 14 d. Sprendimą *Faccini Dori* (C-91/92, Rink. p. I-3325, 20 punktas) ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Wells* (C-201/02, Rink. p. I-723, 56 punktas).

94 — Pavyzdžiui, EB 141 straipsnyje įtvirtinas principas, kad už vienodą ar vienodos vertės darbą abiejų lyčių darbuotojams reikia mokėti vienodą užmokestį. Teisingumo Teismas savo praktikoje yra nustatęs, kad diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, įtvirtintas EB 12, 39 ir 49 straipsniuose, taikytinas ir privatiems subjektams (žr. 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Walrave* (36/74, Rink. p. 1405), 47 išnašoje minėtą Sprendimą *Bosman* ir 2000 m. birželio 6 d. Sprendimą *Angonese* (C-281/98, Rink. p. I-4139, 36 punktas).

95 — Žr. U. Preis „Verbot der Altersdiskriminierung als Gemeinschaftsgrundrecht“, *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, Nr. 8, 2006, p. 402

minėtos bylos pagrindinis procesas buvo susijęs su civilinės teisės reguliuojamu ginču, pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas iš esmės turėjo nuspręsti, ar Bendrijos teisė draudė nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią darbdaviai su 52 metų amžiaus sulaukusiais darbuotojais galėjo be jokių apribojimų sudaryti terminuotas darbo sutartis. Šis klausimas pirmiausia buvo susijęs su nacionalinės teisės suderinamumu su Bendrijos teise.

123. Remiantis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis, į antrąjį prejudicinį klausimą reikėtų atsakyti taip, kad bendrasis akcininkų lygybės principas, jei toks apskritai egzistuoja Bendrijos teisėje, gali būti taikomas tik santykiuose tarp bendrovės ir jos akcininkų.

C — *Išvados*

3. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

124. Trečiasis prejudicinis klausimas aktualus tik tuo atveju, jei į abu ankstesnius klausimus būtų atsakyta teigiamai. Kadangi šioje išvadoje manytina, jog bendrasis vienodo požiūrio į akcininkus principas neegzistuoja, ir svarbūs teisės klausimai jau buvo aptarti kalbant apie pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus, mano nuomone, nėra būtina atsakyti į trečiąjį prejudicinį klausimą.

125. Apibendrinant reikia konstatuoti, kad minimas bendrasis teisės principas neegzistuoja visų pirma dėl to, kad akcininkų lygybės principas neturi konstitucinio statuso nei Bendrijos, nei valstybių narių teisinėse sistemose[96]. Be to, buvo nustatyta, kad teisinėje literatūroje nėra tvirtos bendros nuomonės dėl tokio principo egzistavimo[97]. Atsižvelgiant

96 — Žr. šios išvados 87 ir 88 punktus.
97 — Žr. šios išvados 89–93 punktus.

į tai, kad šis principas iš esmės apsiriboja specifine bendrovių teisės sritimi, jis, priešingai nei būdinga bendriesiems teisės principams, nėra absoliutus teisinėje sistemoje[98].

126. Kita vertus, jei, priešingai nei siūloma čia, Teisingumo Teismas nustatytų, kad toks bendrasis teisės principas egzistuoja, kiltų abejonių, ar toks principas galėtų sukelti tokias specifines teisines pasekmes, kad pagrįstų smulkiųjų akcininkų teisę parduoti savo akcijas[99]. Atsižvelgiant į funkcijų tarp Bendrijos institucijų padalijimą Bendrijos institucinėje teisėje, tik Bendrijos teisės aktų leidėjas kuris, prireikus numatytų konkrečius teisinius reikalavimus priimdamas atitinkamą teisės normą, gali įtvirtinti minėtas teisinės pasekmes[100]. Teisminis smulkiųjų akcininkų teisės parduoti savo akcijas pripažinimas bendrojo teisės principo pavidalu būtų nesuderinamas su Bendrijos teisės aktų leidėjo valia. Tai reikštų Direktyvos 2004/24 taikymą atgaline data, o taip būtų pažeisti teisinio saugumo principo reikalavimai[101].

127. Remdamasi atlikta analize darau išvadą, kad nėra bendrojo akcininkų lygybės principo kaip specifinės bendrojo lygybės principo išraiškos, kuris saugotų smulkiuosius akcininkus bendrovės kontrolės teisę įsigyjant kitai bendrovei taip, kad jiems būtų suteikta teisė perleisti savo akcijas tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir visiems kitiems akcininkams.

128. Neatsižvelgiant į akcininkų lygybės principo teisinę klasifikaciją, reikia konstatuoti, kad šis principas gali būti taikomas bendrovės ir jos akcininkų santykiams, tačiau ne akcininkų tarpusavio santykiams[102].

98 — Žr. šios išvados 94 punktą.
99 — Žr. šios išvados 98 punktą.
100 — Žr. šios išvados 103–109 punktus.
101 — Žr. šios išvados 111–112 punktus.
102 — Žr. šios išvados 117–123 punktus.

VII — Išvada

129. Atsižvelgdama į prieš tai išdėstytas aplinkybes siūlau Teisingumo Teismui į *Cour de cassation* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

„1. Bendrijos teisėje nėra bendrojo teisės principo, įtvirtinančio vienodo akcininkų vertinimo pareigą ir saugančio smulkiuosius bendrovės akcininkus taip, kad jos kontrolės teisę įsigyjant kitai bendrovei jiems būtų suteikta teisė perleisti savo akcijas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir kitiems akcininkams.

2. Bendrasis akcininkų lygybės principas geriausiu atveju gali būti taikomas tik bendrovės ir jos akcininkų santykiams.“